

Ladonja

VJERSKI INFORMATIVNO-KULTURNI LIST | 11/334 | GODINA XXXII | CIJENA 8 KN

STUDENI 2013.

VRUJEME DARIVANJA

BEATIFIKACIJA MIROSLAVA BULEŠIĆA
PULA, 28. 9. 2013.

Cijenjeni čitatelji,

ovaj broj našeg lista Ladonje izlazi neposredno pred blagdan Krista Kralja.

Ove godine ovaj blagdan ne znači samo kraj još jedne liturgijske godine. To je zapravo u okviru cijele Crkve kraj Godine vjere. To je prigoda da svoju pozornost malo usmjerimo na godinu iza nas. Jesmo li proteklu godinu iskoristili da bismo ojačali svoju vjeru i tako je pretočili u svagdašnji život?

Imali smo milost doživjeti beatifikaciju blaženog Miroslava Bulešića, bolje upoznati njegov život i njegovo mučeničko svjedočenje vjere. Nadam se da smo svi mi svjesni kako nas sve to obvezuje u vlastitom življenju vrednotu vjere. Stoga vjerujem da bi bilo korisno i dalje u vremenu koje je pred nama raznovrsnim sadržajima u svim našim župama i zajednicama podržavati živi duh blaženoga Miroslava Bulešića i nastojati provoditi poruke koje proistječu iz njegova primjera. Poruke njegova duhovnog života itekako mogu biti nadahnucne za naše duhovne susrete i obnove.

Bulešićev lik, župnika i odgojitelja, trebao bi značiti novo ohrabrenje za sve svećenike, vjeroučitelje, katehete i roditelje, poglavito u prevažnoj zadaći odgoja djece i mladih. Molitva blaženom Miroslavu Bulešiću trebala bi pronaći svoje mjesto u praksi našeg duhov-

nog života. I kao što smo se u crkvama nastojali pripremiti za slavlje beatifikacije prigodnim izloženim slikama blaženog Miroslava, sigurno ćemo naći dostojno mjesto u našim sakralnim prostorima da njegov lik bude i dalje poziv na molitvu i naslijedovanje danas i u budućem vremenu. Zar to nije dobar put da se na pravi način dozivi plodove vjere koju smo u proteklom vremenu obilježavali?

Lijepi i znakoviti događaji koji krase mjesec studeni u našoj su biskupiji svakako susreti, smotre crkvenih pjevačkih zborova po našim dekanatima. Nama, svećenicima i župnicima, to je lijepa prigoda izraziti zahvalnost pjevačima, orguljašima i voditeljima za nemali trud i žrtvu koju ulažu kako bi naša liturgijska slavlja bila dostojnija i ljepša. Tako pjesmom i glazbom daju hvalu Bogu. Treba svakako zahvaliti za dugogodišnji trud oko organizacije ovih susreta i našem Biskupijskom vijeću za crkvenu glazbu, ali to može biti prigoda da progovorimo i razmislimo o najbitnijem kada su u pitanju crkveni zborovi. To nisu samo društva odličnih pjevača i izvođača, to nisu natjecateljske skupine znalaca i stručnjaka, već povrh svega to trebaju biti zajednice vjernika koji pjevanjem daju slavu Bogu i time doprinose rastu u vjeri i sebe i drugih. Ako je tako, onda će biti važno

VILIM GRBAC

zajedništvo i međusobna podrška među pjevačima i članovima zborova. Tada će i oni sami u tom zajedništvu prepoznati ohrabrenje i podršku pa će i odlazak na probe i na svetu misu biti istinska radost.

Možda je došlo vrijeme da i te susrete, koji su itekako dobrodošli, obogatimo novim sadržajima kako bi svi sudionici imali priliku doživjeti i više duhovnog sadržaja, a i naučiti nešto u svrhu još boljeg pjevanja i sudjelovanja u liturgijskom slavlju.

U sve to nastoji se uključiti i Ladonja koja će i ubuduće predstavljati župne zborove i pjevače jer smo svjesni njihove važne uloge u našim župnim zajednicama.

Poštovani čitatelji, za koji dan započinjemo novu liturgijsku godinu s vremenom Došašća, neka nam u što boljem doživljavanju radosnog iščekivanja spasenja pomogne listanje stranica naše Ladonje.

IMPRESUM

Pokrenuo Antun Hek, od lipnja do listopada 1972. listić – prilog obiteljskog časopisa Kana, samostalno izlazi od Božića 1981.

Osnivač:

Biskupski ordinarijat Porečke i Pulske biskupije

Glavni urednik: Vilim Grbac

Zamjenik glavnog urednika: Željko Mrak

Uredništvo: Blaž Bošnjaković, Ana Cvitan, Vilim Grbac, Ilija Jakovljević, Tomislav Milohanić, Željko Mrak

Adresa uredništva:

Dobrilina 6, 52000 Pazin, tel: 052/624-863, ladonja@biskupija-porecko-pulska.hr

List izlazi 12 puta godišnje

Grafičko oblikovanje i priprema: David Ivić

Tiskar/Nakladnik:

Josip Turčinović d.o.o., Pazin

Žiro račun: 2380006-1147003243

Devizni račun

ESB: CHR22 70010000-09166144

IBAN: HR7324020061100107336

UDK ISSN

282 : 379.8

ISSN 1330-5018

Naslovnica: Sv. Nikola u Labinu Donjem

Istarski liječnici proslavili Sv. Luke

Blagdan sv. Luke Evangeliista u Puli je svečano proslavljen u sjedištu istarske podružnice Hrvatskog katoličkog liječničkog društva, koja nosi ime prvog i dugogodišnjeg duhovnika mons. Marcela Krebelu. Svečano misu u župnoj crkvi sv. Pavla ove je godine predvodio vlač. Joško Listeš, župnik pulsko župe Krista Spasitelja, u suslavju sa sadašnjim duhovnikom Društva, župnikom domaćinom preč. Milanom Mužinom i vlač. Franjom Matoicem.

Vlač. Listeš je u uvodnom obraćanju naveo nekoliko osnovnih podataka o sv. Luki, a prigodnu homiliju započeo je citirajući riječi pape Franje koji Crkvu uspoređuje s poljskom bolnicom, aludirajući pritom na tome da Crkva treba biti otvorena za sve one koji trpe, za sve one koje muče životni problemi i grijesi, upravo kao što nam Isus govori evanđeoskom prispodobom o dobru Samaritancu, koji je, iako stranac, pogarin, jednostavno pomogao čovjeku u potrebi. Naime, „stručni ispit“ svakoga od nas na sudnjem danu bit će upravo naš odnos prema bližnjemu, istaknuo je Propovjednik, jer, podsjetio je na Isusove riječi „ono što učiniste najmanjem od moje braće, meni učiniste“. Neprestana briga za drugoga i prihvatanje događaja onakvima kakvi jesu, dvije su vrline

sv. Luke koje je Propovjednik na poseban način naglasio. Čestitajući nazočnim liječnicima blagdan zaštitnika njihove struke, vlač. Listeš im je poželio da poput sv. Luke budu ljudima oko sebe doista „medicuscarissimus“, ljubljeni liječnici, zbog svoje stručnosti, ali i zbog svoje ljubaznosti i suočajnosti u interakciji s ljudima. Propovjednik je homiliju zaključio iznošenjem nekoliko statistika: riječ se liječnik u Bibliji spominje 17 puta, lijek 21, bolestan, bolesnik 47, a bolest 84.

Susret je nastavljen redovitim sastankom podružnice HKLD, tijekom kojeg je predsjednica Ljubica Hang-Raguž, dr. med., spec. pedijatar, kratko izvijestila o godišnjoj skupštini HKLD u Splitu 5. listopada te predstavila sažetak tema i rasprava sa Simpozijom o pastoralu zdravstva održanog takoder u Splitu dan ranije. Uslijedila je kraća rasprava tijekom koje su razmatrani i prijedlozi glede budućih aktivnosti Društva. Pulska podružnica HKLD za Istru osnovana je 18. siječnja 1992. i bila je prva podružnica uopće, nakon osnivanja nacionalne središnjice Društva u Zagrebu. Istarski ogrank od početka broji 80-ak članova, a trenutno ih ima 87, od čega velik broj aktivno sudjeluje u aktivnostima Društva. (G.K.)

OPIS FOTOGRAFIJE NA NASLOVNICI

Kip sv. Nikole, u bronci i visine 4 metra, figurativan je autorski pristup karakteru lika biskupa sv. Nikole. Postavljen je na stepenastom postolju visine oko 2 metra u gradu Kraljevici. Djelo je to labinskog akademskog kipara i slikara prof. Josipa Diminića. Pred sobom imate fotografiju „smanjena“, kipa, visine 75 cm, također u bronci. Izložen je u crkvi sv. Franje u Labinu Donjem. Vjeroučna djeca trećeg razreda rado su ga okružila i time je počela draga, sveta nerva...očekivanje...“Dođi nam, dođi, sveti Nikola!“ (Foto: FESTIVAL – Labin)

IKONE - "NAJSTVARNIJI" PRIKAZ SVETOOGA I SVETIH

✉ DON LUKA PRANJIĆ

Povijesne su činjenice o ikonoklazmu, carici Ireni i II. nicejskom saboru te o konačnoj pobjedi ikonofila višemanje opće poznate. Poznata nam je i činjenica da Zapad do pojave protestantizma nije imao većih problema s čašćenjem svetih slika. Ali koja je razlika u poimanju "svete slike" na Istoku i na Zapadu, to nam je tek utvrditi.

Za čovjeka Zapada sveta slika ima prije svega didaktičku vrijednost. Ona je "biblia pauperorum" i "knjiga za laike", kako reče Grgur Veliki. Osnovna je zadaća svete slike vjernike upućivati u niz spasenjsko-otkupiteljskih događaja i činjenica u svezi s Kristom i Crkvom te poticati na nasljedovanje svetaca koje one prikazuju. Za čovjeka Istoka sveta je slika (ikona) nešto mnogo dublje. Ona svete osobe i događaje ne samo da prikazuje nego izobražava, čini ih u neku ruku otajstveno prisutnjima, otkriva pobožnom vjerniku jedan dio svetosti izobražene osobe te mu otvara mogućnost participiranja u njezinoj svetosti.

Izrada svete slike na Zapadu otvorena je umjetničko-stvaralačkoj inspiraciji i kreativnoj slobodi pojedinca, ona prati povijesni razvoj umjetnosti i njene tokove, poštujući kreativnu slobodu njena tvorca.

Kršćanski Istok, naprotiv, poznaje samo jedan način izrade svete slike (ikone), odnosno, samo jednu "shemu". Upravo zbog toga sve bizantske ikone slično izgledaju, izrađuju se prema strogo određenim kanonskim pravilima i način se njihova

umjetničkog oslikavanja ne "razvija", već u očima Zapadnjaka ostaje uvijek isti.

Kada Zapadnjak promatra jednu klasičnu bizantsku ikonu, ona mu se može činiti čudnom i "djeticnjastom", pomalo karikaturalnom i nestvarnom, kao da je ikonopisac namjerno suspregnuo dobar dio svog umjetničkog dara. No ikona upravo takva i treba biti! Ona mora biti „nestvarna“ jer tko će stvarno prikazati Kristov ili Bogorodičin lik, odnosno, tko bi se drznuo nešto tako i pokušati? Upravo su "najstvarniji" prikazi Isusa i Majke Božje na kraju najnestvarniji i posve imaginarni. Možemo, dakle, zaključiti, koliko god paradoksalno to bilo, da bizantska ikona ne pokušavajući stvarno predaći Kristov lik i priznajući ljudsku ograničenost u tome, taj isti lik puno zornije prikazuje od nekih zapadnokršćanskih slika Isusa s plavom kosicom, medenim očima i rumenim usnama. Svrha i ideal bizantske ikone jest izražavanje kategorije svetosti, koja ne privlači osjetila svojom fizičkom ljepotom. Ljepota je duhovnoga svijeta apstraktna i transcendentna, upravo kao i ikona. Svaki realističko-fotografski prikaz Krista ili svetih osoba ograničio bi ono što sveta slika (ikona) po svojoj naravi treba "izobraziti". Zanimljive su riječi jednog nepoznatog autora o ikonopisu:

"Za razliku od renesansne umjetnosti, ikonopis nije iluzionistički, to jest ne pokušava uvjeriti motritelja u stvarnost svijeta koji je oslikan na dasci. Naprotiv, nastoji na sve načine uvjeriti da je prikaz nestvaran, idealan, nematerijal-

lan. Ne možemo umanjiti vrijednost ikona bizantskih i ruskih umjetnika time da kažemo kako nisu znali bolje slikati. Oni su jednostavno svjesno i namjerno koristili potpuno različitu zakonitost slikanja, potpuno različit umjetnički jezik."

Na Istoku je ikona, ako se pokušamo izraziti rječnikom Crkve na Zapadu, nešto veće od sakramentala, a manje od sakramenta. Mogli bismo se nespretno izraziti pa pokušati reći da je ikona jedna vrsta "polusakramenta". Ona, naravno, ukoliko predstavlja osobu koju izobražava, vjernima daje blagoslov, na neki način čisti grijhe, njoj se pristupa sa strahopoštovanjem i pobožno. Ona zaslužuje čašćenje i poklon (proskynesis), ali ne i obožavanje (latreia). Ikona je stvar horizonta, između Neba i Zemlje. Ona je prozor u vječnost.

Zanimljivo je promotriti uobičajen proces nastajanja ikone: ikonopisac, uglavnom monaškog staleža, za vrijeme izrađivanja ikone posvećuje se ozbiljnom postu i molitvi, napisljeku se nad ikonom izgovara posvetna molitva.

Ikona se časti i razmatra (sazrcava). Ona posjeduje dinamičnu snagu Božjih riječi. Preko svete slike milost se priopćava ljudima. Iguman Ilarion Alfejev veli sljedeće: "Sazrcavajući ikonu Kristovu, mi kao da gledamo kroz prozor koji nam otkriva drugi (onaj) svijet, a iza te ikone stoji Onaj kome se mi molimo. Poštovanje koje se izražava prema ikoni, prelazi na prvolik (praobraz)."

Krist kralj

✉ BLAŽ BOŠNJAKOVIĆ

Uglavama ljudi XXI. stoljeća, riječ kralj ima slabo, nekakvo poetsko, romantično značenje. Danas kraljevi ne znače gotovo ništa, tj. gotovo nimalo ne utječu na konkretna društvena zbivanja. Stoga nisu zanimljivi, osim u pričama djeci "za laku noć", bajkama i sličnim prilikama. S tom svijesću razmišljati o blagdanu "Krista kralja svega stvorenja" znači riskirati da budemo shvaćeni djetinjasto, izvan vremena i prostora ozbiljnog shvaćanja, u svijetu maštice, slikovitih snova i slatkaste prošlosti. Sigurno da Crkva proglašavanjem Krista kraljem svega stvorenja i uspostavom blagdana pod istim imenom želi vjernicima poslati snažnu poruku koju se može iščitati samo ako se potraži rječnik kojim govori Biblija, i u njoj, prije svega i nadavse, Evanđelja. A što se tu govori? Kojim riječima?

Bog govori da je On pravi kralj nad Izraelom. Svi drugi (zemaljski) izraelski kraljevi Njega samo zastupaju i trebaju vidljivo ispunjavati Njegovu volju. Nažalost, oni često zaboravljaju svoju pravu poziciju, zaigraju se, osile i ponašaju kao apsolutni vladari za koje Bog kao kralj ništa ne znači, osim plašta kojim se ogrču da si povećaju čast i ugled. Oni se zaboravljaju ugledati na Boga jer ih zasljepljuje sjaj i oholost kraljeva i kraljevstava oko njih koje žele oponašati. Takvo ponašanje, osim što prezire Onoga koji je dotičnoga opunomoćio da vlada Izraelom, dovodi do bezobzirnog, nasilnog, krutog i bezosjećajnog, nemilosrdnog odnosa prema podanicima. Zato

oni jauču i zapomažu prema Bogu, koji obećava da neće prezreti jauk nemoćnoga, siromaha, udovice i siročeta. Bog šalje zemaljskim izraelskim kraljevima proroke da ih opominju, što ovi čine, ali ih zauzvrat kraljevi daju tući, izrugati, sramotiti i ubiti. Bog, naposljetku, šalje svoga Sina, nadajući se da će "poštovati moga sina". Međutim, vinogradari (vladari) zaključuju da je ovo baštinik pa "hajde da ga ubijemo da baština bude naša!" Tako paradoksalno, Isusa, koji nije žudio za zemaljskom vlasti "nego sam sebe opljeni, da sebe učini svima slugom", protivnici baš za to optužuju. Iako je On cijelo vrijeme izbjegavao naziv "kralj" i radije sebe oslovjavao sa "sin čovječji", ipak su ga politički okružili i optužili kao zemaljskog kralja. Isus se nikad ne prepusta oduševljenju mnoštva koje je jako obojeno zemaljskom politikom i vremenitim nadama. On se ne protivi vladavini Heroda koji u njemu (Isusu) vidi suparnika, a ni vladavini rimskog cara komu se mora plaćati porez. Isus sebe vidi i nastoji drugima pokazati u drugačijoj ulozi: on prihvata od Natanaela isповijest (jer je "istiniti Izraelac") da je "Kralj Izraelov", ali kad ga mnoštvo nakon umnažanja kruha želi okruniti, sklanja se jer "me tražite, ali ne zato što vidjeste znamenja, nego stoga što ste jeli od onih kruhova, i nasiliti se." Ipak, neposredno prije svoje muke dopustio je javnu manifestaciju svoga kraljevskog poziva, ali na skroman način u skladu s primarnom "izraelskom tradicijom" jašći na magaretu, što je znak skromnosti i krotkoštiti za razliku od jahanja konja. Isus je, poučavajući svoje učenike, govorio: "Znate

da oni koji se smatraju vladarima gospoduju svojim narodima i velikaši njihovi drže ih pod vlašću. Nije tako među vama! Naprotiv, tko hoće da među vama bude najveći neka vam bude poslužitelj. I tko hoće da među vama bude prvi, neka bude svima sluga. Jer ni Sin Čovječji nije došao da bude služen, nego da služi i život svoj dade kao otkupninu za mnoge." Upravo se tako ponašao i ponio na kraju. Priznao je rimskoj vlasti u osobi Pilata: "Kraljevstvo moje nije od ovoga svijeta...kraljevstvo moje nije odavde. Ti kažeš: ja sam kralj." A razbojniku koji ga moli da ga se sjeti kad dođe u kraljevstvo svoje obećava: "Još danas ćeš biti sa mnom u raju!"

Isusa u ovome svijetu ne predstavlja никакva ljudska monarhija na koju bi on tobože prenio svoje ovlasti pa prema tome njegovo kraljevstvo nikako ne ugrožava vlast zemaljskih kraljeva: ni Crkva nije ljudska organizacija, mjesto svjetovnog vladanja Krista Kralja. Dapače, kršćani se podlažu kraljevima ovoga svijeta i časte ih, pa bili ti kraljevi i pogani: dostatno je da ne suprotstavljaju vlast koja im je dana Isusovoj duhovnoj vlasti. Nažalost, baš to počesto čine i progone Isusove sljedbenike kojima opet Isus daje ovakva uputstva: "Ako vas progone, znajte da su mene progongili prije vas. Ali ne bojte se, velika je plača vaša na nebesima! ...Ne boj se stado malo: svidjelo se Ocu vašemu dati vam kraljevstvo." Jer, kraljevstvo Isusovo nije sebična kategorija nego zajedničko dobro. Demokracija na božanski način – služiti i biti služen u ljubavi.

Zašto izići na referendum

 JOSIP GRBAC

Nevjerojatno kakve su smicalice sposobni izmisliti nadobudni ustavni stručnjaci aktualne vlasti kada je riječ o referendumu o tome da se u Ustav RH unese odredba kako je brak zajednica muškarca i žene. Zvući gotovo tragikomično da je netko sposoban zanemariti više od 700 000 građana Hrvatske koji su zahtijevali referendum te, nakon što eventualno volja tako velikog broja građana na referendumu 1. prosinca pobijedi, sve to ponište i o pitanju o kojem su se izjašnjavali građani opet odlučuje sabor-ska većina. Ovakvih bi se „genijalnih“ ideja postidjeli i najveći promicatelji jednoumlja. Ovdje ne može biti u pitanju neznanje. Tu je na djelu istinska indoktrinacija. Jer, da je u pitanju neki referendum koji odgovara ideologiji aktualne vlasti, nitko se takvih nebuloznih ideja ne bi ni sjetio.

Suvišan referendum?

Takvi pokušaji neuvažavanja, čak i poništavanja volje naroda, čine apsolutno suvišnim i sam referendum. Referendum, kao najizravniji oblik sudjelovanja građana u nekim važnim političkim i drugim pitanjima, „podnošljiv“ je samo u istinskim demokracijama, gdje u prvom planu nije ideologija i indoktrinacija, nego opće dobro građana, što sada u Hrvatskoj očito nije slučaj. To, uostalom, zorno pokazuje i sve što se događa oko tzv. Lex Perković. U ovim se slučajevima u Hrvatskoj kompromitira istinsko ostvarenje neposredne demokracije u Hrvatskoj, koju svojom odlukom zagovara i Ustavni sud. Prijedlog o kojemu govorimo dokazuje da nosioci vlasti ne uzimaju ozbiljno u obzir temeljna načela neposredne demokracije jer inače ne bi došli na ideju poništiti ono što većina referendumom odluči. Da smo nakon 23 godine demokracije u Hrvatskoj ostali na tako niskoj razini uvažavanja volje običnih građana, zaista zvući porazno.

Individualno pravo i opće dobro

Nerazumljiva je tvrdnja nekih iz aktualne vlasti da se građani ne bi smjeli referendumom izražavati o pitanjima koja nekim manjinama ograničavaju neka prava. To je svakako točno. Dakle, sukladno tim tvrdnjama, ovim se referendumom ograničava pravo homoseksualnih osoba da sklapaju brak. Drugim riječima, ono što neka manjinska zajednica ne uspije postići redovnim zakonodavnim putem, sada bi to trebala postići na izvanredan način jer bi aktualna vlast zasigurno bila spremna potaknuti referendum istospolnih manjina na kojem bi one, u 100% odazivu, izglasale da se u Ustav unese kako oni zakonito mogu sklapati brak. Znači li to da bi u Hrvatskoj manjine u svakom trenutku putem referenduma smjele tražiti ostvarenje nekih svojih prava, a većina u hrvatskom narodu to ne bi smjela? Logično se nameće pitanje: narušava li zahtjev inicijative *U ime obitelji* nečije ljudsko pravo ili želi zaštititi opće dobro, s obzirom da politička elita nije u stanju to učiniti? Smije li se većina građana u Hrvatskoj izjasniti o tome kompromitirati li nečiji priziv na vlastito „pravo“ opće dobro? Temeljni okvir na kojemu opstaje jedna zajednica jest da nečije individualno pravo ne smije kompromitirati opće dobro. Ili naši ustavni stručnjaci misle da istospolni brak doprinosi будуćnosti hrvatskog naroda bolje i više nego heteroseksualni brak?

Izići na referendum!

Referendum uvijek izražava volju većine građana. Ova činjenica ne treba nikoga sablažnjavati. To je utvrdio i Ustavni sud, ako nekome to još nije bilo jasno. Ova činjenica sablažnjava samo nekoga tko je i u mnogim drugim pitanjima odgovoran za tzv. diskriminaciju većine u hrvatskom narodu. Istraživanje CRO demoskopa za HTV, koje je provedeno na uzorku od

1300 građana iz svih županija, pokazuje da bi 54% građana glasalo za ustavno definiranje braka kao zajednice muškarca i žene, odnosno 68% posto onih koji sigurno izlaze na referendum. Kako to da mi, inače zaljubljenici u statističke pokazatelje, ovoga puta ove podatke gotovo i ne primjećujemo, a još manje medijski vrjednujemo? Valja izići na referendum 1. prosinca zato jer time pokazujemo da ne pristajemo na to da se većini hrvatskih građana oduzimaju prava koja se objeručke daju manjinama svih vrsta. Pokazujemo i to da znamo što su osnovna pravila neposredne demokracije, za razliku od mnogih saborских zastupnika koji misle da smo ih izabrali samo zato jer su lijepi ili bogati i da, nakon što se u Šaboru „uhljebi“, volju većine hrvatskih građana smiju ignorirati. Konačno, izlazimo na referendum jer smo svjesni da budućnost hrvatskog naroda ovisi o tome hoće li u središtu pozornosti svih čimbenika države i društva biti istinska obitelj koja daje humani kapital, tj. stvara buduće generacije ljudi, za razliku od političkih i manjinskih lobija kojima je u interesu samo vlastiti probitak, interes i užitak. To nije pitanje samo zaštite nečijih individualnih prava. To je pitanje općeg dobra. Da se o tom dobru znaju brinuti oni koji su izabrani na izborima, ovakav referendum ne bi bio ni potreban. Građani će na referendumu pokazati da to znaju bolje. Pa makar si naši vrli zastupnici i ustavni stručnjaci od razočaranja počupali sve vlasti na glavi.

Susreti zborova u Porečkoj i Pulskoj biskupiji

Prvi ovogodišnji dekanatski susret crkvenih zborova održan je u mjestu Paz, a nastupilo je 11 zborova

U nedjelju 3. studenog, u župnoj crkvi Uznesenja BDM u Pazu, u središnjoj Istri, u organizaciji dijecezanskog Vijeća za liturgiju i crkvenu glazbu, održan je prvi u nizu od ovogodišnjih susreta crkvenih zborova koji se uobičajeno u Porečkoj i Pulskoj biskupiji održavaju u mjesecu sv. Cecilije. Na prvom susretu, koji je okupio oko 180 pjevača iz Buzetskog i Pićanskog dekanata, nastupili su župni zborovi iz Gologorice, Lanišća, Dolenje Vasi, Cerovlja, Boljuna, Račica, Roča, Buzeta, Pićna, Vrha i Paza.

Susret je započeo misnim slavljem koje je predvodio župnik domaćin vlč. Anto Stjepanović, no smotri su nazočili i svi župnici iz župa čiji su zborovi nastupali, a i drugi. Nakon nastupa susret je nastavljen druženjem sudionika i župljana obližnjih župa koji su došli poslušati glazbena nastojanja pjevača koji u svojim župama neu-morno nedjeljom i blagdanima, a gdjekad i radnim danom, uljepšavaju misna slavlja u svojim crkvama sudjelujući svojim glazbenim umijećem, koji je plod glazbenog dara, ali i redovitog vježbanja. Prema riječima pročelnika Vijeća za liturgiju i crkvenu glazbu preč. Rudolfa Korace, za ovu je godinu predviđeno sveukupno šest susreta. Sljedeći susret održat će se u subotu 9. studenog, u Materadi, za zborove Umaško-oprtaljskog dekanata, a u nedjelju 10. studenog, u župnoj crkvi Gospe Fatimske u Donjem Labinu, susrest će se zborovi Vodnjanskog i Labinskog dekanata. Pjevači Pulskog dekanata nastupit će u subotu 16. studenog, u samostanskoj crkvi sv. Franje Asiškog u Puli. U nedjelju 17. studenog, u pazinskoj župnoj crkvi sv. Nikole, susrest će se crkveni zborovi Pazinskog dekanata, te posljednji susret ove godine, za Porečki i Rovinjsko-kanfanarski dekanat održat će se u nedjelju 24. studenog, u Kanfanaru.

Susret župnih zborova u Materadi

U subotu 9. studenog, u Materadi, ne-daleko Umaga, u organizaciji dijecezan-skog Vijeća za liturgiju i crkvenu glazbu, održan je drugi ovogodišnji dekanatski susret župnih zborova Porečke i Pulsko-biskupije. Zborovi Umaško-oprtaljskog dekanata susreli su se u župi Materada, u Župnoj crkvi BDM od Snijega. Susret je započeo misnim slavljem koje je predvo-dio župnik domaćin fra Mirko Vukšić, u suslavljaju s umaško-oprtaljskim dekanom preč. Mladenom Milohanićem i nekolici-nom svećenika iz Dekanata, dok su ostali župnici došli kasnije podržati svoje zborove tijekom nastupa.

Nakon združnog zajedničkog pjevanja tijekom svete mise, u pojedinačnim na-stupima koji su uslijedili, prvi se od devet zborova predstavio združeni zbor pjevača iz Brtonigle i Nove Vasi. Zatim su, dvjema pjesmama, nastupili zborovi iz Dajle, Novigrada, Grožnjana, Buja, Savudrije, Ma-terade, Lovrečice i Umaga. Susret je vodio pročelnik Vijeća za liturgiju i crkvenu glazbu preč. Rudolf Koraca.

Nakon revijalnog dijela susret je na-stavljen zajedničkim druženjem svih dvjestotinjak pjevača sa župljanim domaćinima.

Labin: Na dekanatskom susretu zborova zbor domaćin proslavio 25. obljetnicu

U nedjelju 10. studenog u župnoj crkvi Gospe Fatimske u Donjem Labinu održan je treći ovogodišnji dekanatski susret zborova Porečke i Pulsko-biskupije, za Labinski i Vodnjanski dekanat. Svetu misu na početku susreta predvodio je župnik domaćin, vlč. Blaž Bošnjaković. On se u homiliji, citirajući pritom Katenkaz Katoličke Crkve, kratko osvrnuo na važnost liturgijskog pjevanja. Susret je vodio pročelnik Dijecezanskog vijeća za liturgiju i crkvenu glazbu preč. Rudolf Koraca, a nazočili su dekan Vodnjanskog

dekanata preč. Ivan Princ, labinski dekan preč. Milivoj Koren te drugi svećenici koji su došli podržati svoje pjevače. Dekani su čak i pjevali sa svojim župnim zborovima, preč. Princ s pjevačima iz Krnice te preč. Koren s pjevačima iz Gornjeg Labina. Nakon zajedničke izvedbe Himne sv. Cecilije, prvi je, pjesmama „Pomolimo se“ i „Ti dižeš me“, nastupio zbor domaćin, Župni zbor Labin Donji „Majke Božje Fatimske“, koji je ovom prigodom obilježio 25 godina postojanja. Na kraju njihova nastupa, vo-diteljici, prof. Ljiljani Česnik, koja vodi taj zbor gotovo od samog početka, uručen je simbolični buket ruža kao čestitka. Uslijedili su nastupi župnih zborova iz Kršana, Vodnjana, Svetе Nedelje, Raše („Kerubini“), Labina Gornjeg, Raklja, združenog zbora Marčane i Hreljića, Krnice, Filipane, Loborike, Čepića te, naposljetku, zbor labinskog Pastoralnog centra sv. Josipa. Većina zborova nastupila je uz pratnju orgulja ili klavijatura, poneki su šansone popratili gitarama, a neki su se odvazili i na a cappella pjevanje.

Nastupilo je sveukupno 13 zborova, odnosno oko 210 pjevača. Nakon završne pjesme „Budi hvaljeno“ druženje je nastavljeni u prostoru obližnje Osnovne škole „Ivo Lola Ribar“. (G. K.)

Uvrsaru je 11. studenoga 2013. g. svečano proslavljen blagdan nebeskog zaštitnika, sv. Martina Biskupa. Središnje misno slavlje predvodio je mons. dr. Ivica Pažin, predstojnik Nacionalnog katehetskog ureda, u koncelebraciji s vlc. Josipom Kalčićem, p. Dragom Marićem te župnikom domaćinom vlc. Linom Zohilom. Misnom slavlju nazočili su predstavnici gradske uprave i turističke zajednice te djeca iz vrsarske Osnovne škole Vladimira Nazora zajedno s profesorima.

„Razmišljati o današnjemu blagdanu“, poručio je mons. Pažin, „i o sv. Martinu, poziv je nama kršćanima uvijek iznova pokušavati odgovoriti na pitanje što je Bog u samom početku planirao sa mnom. On želi da postanemo rječiti u svjedočenju i svakoga dana je pravi trenutak za novi početak našeg odnosa s Bogom. Ne treba se pritom uspoređivati s drugima, a ni sa svećima, jer naš Bog nije Bog uspjeha nego Bog Ljubavi pa stoga nije bitno koliko je veliko ili malo bilo ono što činimo, bitno je da to predano radimo, zaključio je Prosvjednik.

U nedjelju 10. studenoga, u predvečerje blagdana, u župnoj crkvi održan je koncert vrsarskog ženskog zboru Mendule koji je tom prigodom ugostio Mješovitu vokalnu

skupinu Nešpula iz Pule te Klapu Sidro iz Slovenije. Na sam blagdan prije misnog slavlja u atriju vrsarske Osnovne škole svečano je blagoslovljena novopostavljena skulptura-fontana koju je slovenski akademski kipar Metod Frlic, zajedno s jednim svojim studentom, realizirao tijekom dviju sezona trajanja studentske kiparske škole Montraker koja se uobičajeno održava svake godine u rujnu i tijekom koje studenti stvaraju skulpture koje ostaju trajno krasiti javne površine u Vrsaru. Skulpturu je blagoslovio mjesni župnik, vlc. Lino Zohil, a svečanosti inauguracije nazočili

su učenici, profesori, predstavnici Pučkog otvorenog učilišta te općinske uprave.

Nakon mise u župnoj je crkvi predstavljena novopokrenuta internetska stranica župa Vrsar i Gradina, koja osim podataka i povijesti župa, sadrži bogati prikaz sakralnih objekata na tom području, donosi detaljnju povijest Vrsara te minuciozan faktoografski prikaz vrsarskih znamenitosti i sakralne zbirke. Internetsku stranicu www.zupavrsar.com predstavili su urednici kapitalnog djela „Vrsar poviješću i zbiljom“ temeljem koje je opremljena webna stranica, doc. dr. Ivan Milotić i vlc. Lino Zohil.

Proslavljen blagdan sv. Flora

LOBORIKA Župa Loborika, na jugu istarskog poluotoka, u Vodnjanskom dekanatu, proslavila je u nedjelju 27. listopada blagdan svog nebeskog zaštitnika sv. Flora.

Misno slavlje predvodio je župnik vlč. Jeronim Jokić, a posebno svečanu notu blagdanskom misnom slavlju dao je župni zbor župe sv. Ivana Krstitelja iz Dajle koji je za tu prigodu gostovao u Loboriki.

Osvrćući se na dnevna misna čitanja o molitvenom stavu farizeja i carinika, župnik je napose naglasio važnost molitve kao našeg kontinuiranog odnosa s Bogom. „Ako imamo iskrenu molitvu, onda imamo susret s Gospodinom, ako imamo susret sa svojim Bogom, onda se dogodi predivna razmjena, ako se dogodila ta predivna razmjena i mi smo primili njegove darove, onda ćemo moći stameni i jaki u vjeri izdržati u svim silama i nevoljama života. Napasti su svakodnevne, ali Bog je tu da nas pridigne, podigne, pouči, ohrabri, uputi, da nas povede i da nas dovede, i da kao sv. Pavao jednom kažemo ‘trku sam završio, vjeru sačuvao’“, rekao je vlč. Jokić te zaključio: „Na svetkovinu sv. Flora, ili sv. Fiora ili Cvjetka, kako ga još nazivaju, nastavimo kroz život srcem i dušom prianjajući uz Boga i isповijedajući svoju vjeru.“

Nakon mise gostujući zbor, pod ravnjanjem voditeljice Dajane Miloš, predstavio se župljanim Loborike s nekoliko prigodnih pjesama iz svog repertoara na hrvatskom i talijanskom jeziku. Tijekom druženja koje je uslijedilo u župnim prostorijama gosti su domaćinima predstavili župu iz koje dolaze.

Iz povijesnih zapisa i antifona oficija svetkovine sv. Flora koje su sačuvane u jednom kodeksu pulske katedrale saznajemo nekoliko podataka o sv. Floru: živio je, prema različitim izvorima, u 4. ili 5. stoljeću, kao biskup je došao iz romanskog Optigeriuma, danas talijanskog grada Oderza, i pretpostavlja se da je bio jedan od prvih vjerovjesnika među prvim Hrvatima u okolici tadašnjeg grada Pule. Povijesni zapisi iz različitih epoha govore o velikom štovanju žitelja Pule prema sv. Floru. Osim u Loboriki njemu je posvećena grobljanska crkva u Pomeru te crkva u Kranjcima nedaleko Labina. Značajan povijesno-hagiografski esej, kao rezultat zauzetih povijesnih istraživanja o sv. Floru, napisao je pokojni porečki i pulski biskup dr. Dragutin Nežić. (G. K.)

PROSLAVA SV. FLORA U KRANJCIMA

Blagdan sv. Flora biskupa svečano je proslavljen i u Kranjcima kraj Labina gdje mu je davno posvećena mala starinska crkvica na osami podalje sela okružena zelenim livadama. Svečana sveta misa bila je u subotu 26. listopada u 15,30 sati ispred

crkvice, koju je predvodio vlč. Željko Zec, bivši labinski župnik, a sada župnik u Starom Pazinu. U propovijedi je vlč. Zec istaknuo kako trebamo živjeti kršćanske vrednote i to prenositi na mlađe naraštaje. Pod misom je pjevao ženski pjevački zbor "Rašelinka" iz Labina. Nakon svete mise održan je kratak kulturni program u kojem su svojom poezijom na labinskem dijalektu nastupile pjesnikinje Bruna Gobo i Rina Miletić.

Na kraju je bio domjenak za sve prisutne te druženje uz "meh i sopele". Prisutno je bilo devedesetak vjernika, mlađih i starih, iz ovoga kraja i bliže okolice. Tako se u Kranjcima tri puta godišnje slavi ispred crkvice, i to za blagdan sv. Florijana 4. svibnja, na blagdan sv. Roka 16. kolovoza i posljednje subote listopada kada se slavi sv. Flor. Nedavno je Turistička zajednica Labin proglašila i obilježila Stazu sv. Flora u dužini 900 metara, a proteže se od glavne ceste do crkvice sv. Flora te ljeti dolaze mnogi turisti i planinari koji prošće seoskim putem i livadama do crkvice. (B. Glavičić)

Projekt „Moja osveta je oprost“ u OS Šijana u Puli

Dva dana uoči beatifikacije služe Božjega Miroslava Bulešića, 26. rujna 2013., u Osnovnoj školi Šijana u Puli svečano je obilježen završetak Projekta „Moja osveta je oprost“ u koji su bili tijekom rujna uključeni učenici od 2. do 8. razreda kroz integriranu nastavu: hrvatskog jezika, povijesti, vjeroučstva, likovne kulture i glazbene kulture.

Veoma bogat program započeo je kratkim uvodom ravnateljice Alme Tomljanović koja je uz sve prisutne učenike i učitelje pozdravila i drage goste: biskupa u miru Ivana Milovana, fra Tomislava Hršića, župnika župe sv. Antuna, kojoj pripada i sama škola, i župnog vikara fra Nikicu Devčiću te negdašnju ravnateljicu OS Šijana gospodu Benitu Gošev. Ravnateljica je naglasila da su ovim projektom učenicima htjeli usaditi temeljne ljudske vrijednosti koje je i sam Miroslav Bulešić posjedovao i svojim primjerom promovirao. Neke su od tih vrijednosti istinoljubivost i pravednost te postojanost u svojim stajalištima pa bilo to i po cijenu života.

Prvo su se predstavile članice povijesne družine koje vodi profesorica Grozdana Škabić. One su kratkom prezentacijom predstavili značaj katoličanstva za hrvatski narod od početaka do danas. Učenici dramske skupine pod vodstvom profesorice Branke Cvek kratkim su recitalom prema stihovima Danijela Načinovića pozdravili skoru beatifikaciju sluge Božjeg Miroslava Bulešića.

Vjeroučiteljica Agneza Brnabić pripremila je s učenicima veoma zanimljivu i poučnu prezentaciju o procesima beatifika-

cije i kanonizacije iz koje su ostali učenici mogli na jako razumljiv način naučiti više o procesima proglašenja nekog čovjeka blaženim ili svetim. Nakon toga je učenica sedmog razreda Katarina Jurić predstavila život Miroslava Bulešića i njegov put prema blaženstvu.

Nakon učeničkih prezentacija pozvan je biskup u miru mons. Ivan Milovana da podijeli s učenicima i učiteljima svoje osobno svjedočanstvo o Miroslavu Bulešiću. Biskup je isprisporijedao učenicima da je njegova obitelj oduvijek bila blisko povezana s obitelji Miroslava Bulešića. Njegov otac sačuvao je govor koji je izgovorio prilikom ređenja našeg blaženika. Biskup Milovan sjeća se detalja iz svojeg najranijeg djetinjstva, imao je sedam godina kada je ubijen blaženi Miro, a posebno se sjeća tuge koja je svladala njegove bližnje na vijest o Blaženikovoj smrti.

Program je završila vokalna skupina Lastavice. Njezine su članice, u istarskoj ljestvici i uz pomoć svoje profesorice Irene Giorgi, uglazbile tekst Jagode Mravak posvećen Miroslavu Bulešiću. Na kraju su svi pozvani u predvorje škole pogledati izložbu o Miroslavu Bulešiću koju su pod vodstvom profesorice likovne kulture Nevene Starčevići izradili učenici.

Privučen zanimljivošću samog programa župnik župe sv. Antuna pozvao je učenike uključene u projekt da u nedjelju 6. listopada 2013. prezentiraju projekt djeći i mладимa, kao i ostalim vjernicima, u crkvi sv. Antuna nakon djeće mise kako bi i oni pobliže upoznali lik i djelo Miroslava Bulešića. (Doris Mejak)

Hodočašće Majci Božjoj od Zdravlja

HRELJIĆI U nedjelju 13. listopada u Svetištu Majke Božje od Zdravlja nadomak sela Hreljići u jugoistočnoj Istri, u Vodnjanskom dekanatu, biskupskom misom i procesijom proslavljen je tradicionalno hodočašće vjernika iz raznih dijelova u ovo staro marijansko svetište kamo se od davnina hodočasti druge nedjelje u listopadu. Ove se godine na ovom poznatom hodočasničkom mjestu okupilo više tisuća hodočasnika. Nakon prigode za sakrament pomirenja i pobožnosti Krunice svečanu euharistiju predvodio je porečki i pulski biskup mons. Dražen Kutleša, a suslavili su: mons. Vjekoslav Milovan, kancelar Biskupije preč. Sergije Jelenić, vodnjanski dekan preč. Ivan Princ, domaći župnik vlč. Hrvoje Okadar te svećenici Dekanata. Vlč. Okadar je na početku napose izrazio zahvalnost Biskupu koji je ove godine prvi put predstavio ovu hodočasničku misu. Ljudi u potrebi često usrdno mole za tjelesno zdravlje, no vrlo smo često potrebniji duhovnog. Na primjeru onog jednog gubavca koji se vratio zahvaliti Isusu za ozdravljenje, Biskup je naglasio važnost zahvalnosti i zapravo predocio veliku rasprostranjenost nezahvalnosti, napose nezahvalnosti djece prema roditeljima i općenito čovjeka prema bližnjima, pa u konačnici i nakon vrlo usrdne molitve i uslišanja često zaboravimo zahvaliti i Bogu, rekao je Biskup obraćajući se okupljenom mnoštvu. Nakon mise upriličena je pučka zabava uz nastupe poznatih izvođača tradicijske i zabavne glazbe: Serđa Valića, Alenu Vitasoviću, Tone Vitasovića-Livegu, Slavku Celije, Gianluce Draguzetu te više kulturno- umjetničkih društava. Uz bogatu gastronomsku ponudu, posjetitelji su imati prilike obići i niz standova na kojima su izlagaci ponudili autohtone proizvode iz domaće radinosti, uz naravno nezaobilazno kušanje mnogo brojnih domaćih deličija. (L/G.K.)

ROVINJSKI SUSRET KNJIŽEVNIKA I POSJET BLAŽENIKU

Matica hrvatska Rovinj i Hrvatsko kulturno društvo Franjo Glavinić, uz pomoć Matice hrvatskih iseljenika, po deseti su put zaredom organizirali Susret književnika hrvatskih manjina s književnicima u Republici Hrvatskoj. Ovaj jedinstveni kulturni i društveni događaj održao se od 17. do 19. listopada 2013. u Rovinju.

Susret je započeo prigodno-glazbenim programom otvaranja da bi se potom razvio u književnu večer. Ovogodišnji sudionici: Antonio Sammartino iz Mollisea (Italija), Ana Šoretić/Schoretits iz austrijskog Gradišća, Stipe Cvitan iz Slovenije, Šimun Šito Čorić iz Švicarske, Nevenka Nekić i Stjepan Šulek iz Zagreba, Sanja Benković-Marković iz Ozlja, Ljubica Kolaric-Dumić iz Rijeke te Nevenka Uljanić-Degobis iz Rovinjskog Sela, predstavili su svoje poetske, prozne i druge književne rade.

Uobičajeno, drugi je dan bio posvećen izlaganjima u okviru znanstveno-stručnog skupa na temu književnosti između dviju domovina, o jezičnim i kulturnim prožimanjima i o europskoj praksi i standardima zaštite manjina. Svoje je rade izložilo deset predavača, a u raspravu su se uključili i nazočni predstavnici Državnog ureda za iseljeništvo i zaštitu manjina.

Njima je bilo upućeno više, ponegdje i vapijućih, pitanja u pogledu nužnosti angažiranja hrvatske države, i ove vlasti, na jačanje položaja hrvatske manjine, čiji je položaj, kako se moglo čuti, i zakonski

i u praksi gotovo svugdje daleko ispod razine koju ostvaruju svekolike manjine u Republici Hrvatskoj. Osobito je istaknut negativan primjer odnosa Italije, Slovenije i Srbije prema velikoj hrvatskoj zajednici u tim zemljama, gdje (u Italiji i Sloveniji) Hrvati nemaju čak ni manjinski status. Zaključilo se, kako je trenutni proces pridruživanja država iz naše regije Europskoj uniji dobra, i zapravo posljednja, prilika da Hrvatska inzistira i uvjetuje da se normativno i u praksi poboljša položaj tamošnjih hrvatskih zajednica. Za zemlje koje su, pak, već članice, trebalo bi tražiti princip reciprociteta. U protivnom, Hrvati će se tamo asimilirati i nestati.

U subotu 19. listopada skupina je krenula «putevima mučeništva blaženog Miroslava Bulešića». Uz prolaz kroz gotovo sva mesta njegova «životnog puta» posebno je ostao impresivan posjet Lanišću, mjestu gdje je 1947. godine izvršen planirani komunistički zločin ubojstva Miroslava Bulešića. Tamošnji ogranač Matice hrvatske, na čelu s predsjednikom V. Žmakom, bio je dobar domaćin i voditelj. U povratku se ta skupina od 25 književnika i organizatora zaustavila u mjestu Svetvinčenat. Vlč. Darko Zgrablić, župnik, održao je lijep nagовор, pomolio se te je dao ideju da se nazočni pjesnici sjete blaženika i u svom budućem književnom radu. Oni su tu ideju veselo prihvatali i ne treba sumnjati da će ih njegov divan lik inspirirati u stvaralaštву. Tim više što je većina njih dubokog kršćanskog nadahnuća. (M. S.)

KUMI organizirali „Holywin“

I rovinjski mladi organizirali katoličku alternativu Halloweenu

ROVINJ U organizaciji rovinjske podružnice Katoličke udruge mladih Istre (KUMI), a po uzoru na sve prisutniju inicijativu Noći otvorenih crkava u četvrtak 31. listopada, u predvečerje svetkovine Svih svetih, u rovinjskom Oratoriju nakon večernje mise održano je višesatno klanjanje. Misno slavlje predvodio je rovinjski župnik, dekan Rovinjsko-kanfanarskog dekanata, preč. Milan Zgrablić.

„I dok neki večer uoči svetkovine Svih svetih slave kao noć vještice, mladi ove župe poželjeli su današnju večer provesti u klanjanju pred Presvetim Oltarskim Sakramentom“, najavio je preč. Zgrablić na kraju misnog slavlja i klanjanja koje je u nastavku popraćeno prigodnim pjesmama i meditacijama.

Cilj je Holywina obnoviti običaj okupljanja na molitvu i bdijenje uoči velikih svetkovina, a iz redova KUMI najavljuju i obnovu biskupijskih okupljanja mladih, po uzoru na neke već ranije postojeće vrlo uspješne inicijative. Osim toga, tijekom te večernje mise, supružnici Irma i Silvana Turčinović obilježili su 60 godina braka. (G. K.)

SVEHRVATSKA SMOTRA „DANI KRUHA“

Domaćin ovogodišnje 22. Državne i svehrvatske smotre Dani kruha – dani zahvalnosti za plodove zemlje 2013. bio je grad Labin i Istarska županija.

U Labinu je u nedjelju 13. listopada, pod pokroviteljstvom Hrvatskog sabora, održan nacionalni susret Državna i svehrvatska smotra Dani kruha – dani zahvalnosti za plodove zemlje 2013.

Smotra je, u organizaciji Udruge Lijepa Naša, održana u labinskoj OŠ Ivo Lola Ribar. Na 80-ak štandova, više stotina djece iz vrtića te osnovnih i srednjih škola iz svih krajeva Hrvatske, ali i iz Bosne i Hercegovine, Vojvodine i Mađarske, predstavilo se različitim delicijama i okusima koji karakteriziraju raznolikost hrvatske baštine. Na vrsno aranžiranim štandovima djeca odjevena u narodne nošnje kraja iz kojeg dolaze nudila su najrazličitije vrste kruha, kolača, ali i drugih jela iz domaće radinosti, a uvelike su bile zastupljene i najrazličitije začinske biljke, prezentirane i kulinarskim delicijama.

Vrijedna djeca, zajedno sa svojim profesoricama i voditeljicama, već su u rano ujutro bila na svojim izložbenim prostorima kako bi što ljepše aranžirala i predstavila plodove i uratke koje su donijela kako bi predstavila svoj kraj. Nakon razgledavanja izložbenih štandova uslijedilo je svečano otvaranje Smotre, prigodni pozdravi predstavnika škole, gradskih i državnih struktura te organizatora.

Procesiju od škole do obližnje crkve Gospe Fatimske i svečano misno slavlje s

prinosom darova predslavio je porečki i pulski biskup u miru mons. Ivan Milovan koji je u homiliji naglasio važnost zahvalnosti za plodove zemlje, zahvalnost Bogu za prirodu koja omogućuje rast plodova zemlje, ali i zahvalnost za ljudski trud koji je uložen u obradivanje i sakupljanje tih plodova. Biskup se zatim osvrnuo na nedavni posjet pape Franje Asizu, spomenuvši da je Papa tom prigodom naglasio kako je sv. Franjo zaštitnik ekologije i čovjek mira. Sv. Franjo nije čovjek „sladunjavog mira“, citirao je nadalje mons. Milovan papu Franju, niti je to neka vrsta panteističke harmonije s kozmičkim energijama, mir sv. Franje je Kristov mir, a nalazi ga onaj tko uzima svoj životni teret, u zapovijedi ‘ljubite jedni druge kao što sam ja vas ljubio’. To je zahtjevno, ali i jako lijepo, naglasio je Biskup, mir nikada sam po sebi ne dolazi, mir treba graditi, a grade ga oni koji vole čovjeka i vole prirodu.

Kruh je simbol, znak svega onoga što nam je potrebno za život, rekao je Propovjednik govoreći o Danim kruha, kruh označava svu brigu onih koji ga priskrbuju. Kruh označava sve ono oko čega se trudimo i što nam je potrebno, zato je kruh poziv na zahvalnost svima onima koji se trude da biste imali sve što vam je potrebno, u prvom redu roditeljima, naglasio je mons. Milovan obraćajući se djeci koja su ispunila crkvu, no kruh je isto tako i dar Božji, zato nas kruh potiče na zahvalnost Bogu i ljudima. Biskup se na kraju homilije osvrnuo na lik i žrtvu bl. Miroslava

Bulešića, objasnivši bit njegove žrtve jednostavnim, djeci razumljivim riječima, naglasivši da je bl. Miro bio dobar, dobar kao kruh.

Ovom je smotrom svekoliko bogatstvo Hrvatske, ali i Hrvata izvan Hrvatske, od Mađarske, Vojvodine do Bosne i Hercegovine, predstavljeno na štandovima koji su zračili dobrotom, ljepotom i zahvalnošću, predstavljena je raznolikost hrvatske tradicije iz prebogatog povjesnog naslijeđa, ali i izvanredno srdačnom atmosferom pokazano je i jedno neupitno jedinstvo, u jednostavnom slavljenju kruha i plodova zemlje, slavljenju života.

Ekološki je smisao ovog projekta, izložbom plodova zemlje iz svih naših krajeva ukazati na potrebu očuvanja biološke raznolikosti. Starinski načini pripreme kruha i drugih plodova zemlje, uz izložbu starih pribora i alata za pripremu kruha i obradu zemlje, imaju za cilj očuvati običaje našeg naroda, kao dio nacionalne kulturne baštine. Uz ekološku i kulturološku dimenziju, izložbom i štovanjem kruha koji je simbol životne i duhovne snage, iskazuje se i prevažna duhovna dimenzija ovog projekta, ističu iz Udruge Lijepa Naša.

Suorganizatori su bili Zavod za školstvo iz Mostara i Hrvatsko nacionalno vijeće iz Subotice.

(G. Krizman)

Zdenka Turkalj-Čohilj

diplomirana pedagoginja, ravnateljica OŠ Vladimira Nazora Pazin

PRIPREMO ŽELJKO MRAK

L: Hrvatski obrazovni sustav danas?

Hrvatski obrazovni sustav mora se prilagođavati dinamičnim promjenama u društvu, gospodarstvu, kulturi i sveukupnim promjenama u globaliziranom svijetu. Za današnje potrebe cjeloživotnog učenja on je trom i ne zadovoljava u potpunosti potrebe današnjice. Obrazovni sustav trebao bi biti fleksibilniji, morao bi osiguravati veću prohodnost unutar sustava i kvalitetu stečenih kvalifikacija. Obrazovne programe treba rasteretiti bespotrebnim sadržajima i unijeti sadržaje koji će omogućuje stjecanje vještina koje su važne za svakodnevnu život. I u konačnici, obrazovanje je potrebno uskladiti s potrebama tržišta rada.

L: Koliko učenika pohađa nastavu u OŠ Vladimira Nazora Pazin i kakvi su uvjeti rada?

OŠ Vladimira Nazora Pazin u svom sastavu ima jedanaest škola i to sedam osmorazrednih (matična škola Pazin, područne škole Trviž, Karojoba, Motovun, Tinjan, Lupoglav, Sv. Petar u Šumi) i četiri četverorazredne područne škole u Cerovljima, Gračiću, Gologorici i Kašćergi. Nastavu u navedenim školama pohađa ukupno 1 271 učenik u 82 razredna odjela, od toga je u matičnoj školi u Pazinu 640 učenika u 28 razrednih odjela. U dvije smjene rade matična škola u Pazinu i PŠ u Trvižu. PŠ Gologorica ne radi u školskim prostorima, već u društvenim prostorijama Općine Cerovlje. U svim školama postoje određene poteškoće u kvalitetnoj organizaciji nastave i dnevnom opterećenju učenika. Škole Karojoba, Trviž i Lupoglav nemaju sportsku dvoranu, a sportsku dvoranu u Pazinu ne mogu koristiti svi odjeli razredne nastave u jutarnjoj smjeni. Nedostatak prostora postoji u PŠ Karojoba gdje se dio nastave izvodi u neodgovarajućim učionicama. U PŠ Tinjan nedostaje primjerjen prostor za knjižnicu, informatičku učionicu, blagovaonicu, sanitarni čvor za

osoblje kuhinje te spremište za spremačice i rezervni učionički namještaj. U PŠ Trviž, uz nedostatak učioničkog prostora, nedostaju dodatni prostori za kabinete učitelja te odgovarajuće skladištenje rezervne opreme. Prostori za predmetne kabinete nedostaju i u svim ostalim osmorazrednim područnim školama. U MŠ Pazin, uz nedostatak učioničkog prostora, nedostaje kvalitetan prostor za produženi boravak učenika, dvorana za školske priredbe i zajedničke roditeljske sastanke, kabineti za učitelje, multimedijski prostor uz školsku knjižnicu, primjerene učionice za posebne razredne odjele...

U svim školama organizirana je marendna za učenike, osim PŠ Gologorica, jer za to ne postoje uvjeti. Školski su objekti dobro održavani. Proteklih dvadeset i više godina ravnomjerno se ulagalo u sve školske objekte. Naši se učitelji s učenicima trude i redovito uređuju učionice pa svi koji dolaze u naše škole kažu da su lijepi i dobro održavane. Škole nisu vrhunski, ali su dobro opremljene. Ulagali su se i danas se ulažu napor da se održava nabavljena i kupi nova suvremena oprema. Jako smo veliki, a sredstava nema dovoljno za sve što bismo htjeli imati od opreme u školi.

L: Kako se približiti državnom pedagoškom standardu i radu u jednosmjenskoj nastavi?

Mislim da će ići jako teško ukoliko se ne osiguraju veća financijska sredstva. Lokalne sredine ne bi trebale biti prepustene same sebi i tome da same pronalaze rješenja i sredstva za stvaranje uvjeta za rad u jednoj smjeni. Mišljenja sam da sve državne škole moraju imati približno iste uvjete za rad i da o tome treba brinuti država, odnosno nadležno ministarstvo. Naravno da je važan i interes lokalnih zajednica u tome. Potrebno je zajedništvo u naporima da se postigne zajednički cilj. Pedagoški standard ne propisuje samo broj i veličinu učionica za rad škola u jednoj

smjeni, već i bolje zdravstveno-higijenske uvjete. Dio naših područnih škola radi u jednoj smjeni, ali nemaju primjerene uvjete za rad, a ni dovoljno prostora. Učenici u PŠ Tinjan, npr., marendaju u hodniku, nemamo odgovarajuće prostore za školske

knjižnice koje bi danas trebale prerastati u multimedijalne prostorije u kojima bi se učenici s radošću okupljali. Moramo stvarati kvalitetnije uvjete: specijalizirane učionice, dobro opremljene nastavnim sredstvima i pomagalima, kabinetima za učitelje, prostore za boravak i druženje učenika za vrijeme dok čekaju autobus ili dok nisu na nastavi vjeronauka, za organizirani produženi boravak, itd. Danas učenici u školi borave gotovo koliko i roditelji na radnom mjestu. Budući da su djeca u vrlo osjetljivom životnom periodu, treba im stvoriti što ugodnije prostore za dugotrajan boravak u školi. Roditelji istovremeno žele da im djeca što manje izlaze iz prostora škole kako bi bili sigurni da su im djeca pod nadzorom, s vremenom će se pojaviti potreba za cijelodnevnim boravkom pa i u tom smislu treba sagledavati prostor škole, a ne samo kao niz klasičnih učionica.

L: *Rodom ste iz Slunja, ondje ste završili osnovnu i srednju školu, a zatim diplomiрали na Filozofskom fakultetu u Zagrebu?*

Da. Rodom sam iz Slunja – lijepog mještja na dvije rijeke. U Zagrebu sam završila studij pedagozijskih znanosti, ali, eto, više od polovice svog života živim i radim u Istri.

L: *Iz Slunja u Istru?*

Nakon srednje škole otišla sam na studij u Zagreb i tamo upoznala svog supruga. Po završetku studija, vratila sam se u Slunj, radila u srednjoj školi i za to vrijeme sklopila brak sa svojim suprugom. Nakon nekog vremena pružila mi se prilika da se zaposlim kao pedagog i voditelj PŠ Trviž. Prihvatile sam tu priliku, preselila u Pazin i evo, danas sam tu.

L: *Stalno se usavršavate i educirate. Svoje znanje nesebično prenosite svojim suradnicima. Približite nam rad ravnatelja OŠ Vladimira Nazora Pazin.*

Uloga ravnatelja ovako velike škole vrlo je odgovoran i zahtjevan posao koji traži i puno odricanja. Potrebno je puno znanja, iskustva i niz vještina kako bismo svakodnevno rješavali probleme na koje nailazite. Morate rukovoditi, organizirati odgojno-obrazovni proces, rješavati konfliktne situacije i istovremeno stvarati pozitivnu radnu klimu i izgrađivati povjerenje. Imam dobar kolektiv i suradnike bez kojih bi bilo jako teško raditi u ovako velikom sustavu. Mladim kolegicama i kolegama rado prenosim svoja znanja i iskustva. Često sa studija ulaze izravno u razred, postaju razrednici, što nije lako ni jednostavno. Potrebna im je pomoći i podrška iskusnijih kolega, stručnih suradnika i ravnatelja.

L: *Dugo ste vremena bili voditeljica PŠ Trviž. Primjetna je bila Vaša susretljivost, svesrdna i široka suradnja s udružama, klubovima, MO, župnim uredom?*

Bila sam više od 20 godina u Trvižu, naučila dijalekt i saživjela se s tom sredinom tako da se osjećam kao Trvižanka. Roditelje uvijek prihvatajem kao suradnike u odgoju i obrazovanju „naše“ djece. Mladim roditeljima nastojala sam, kada god je bilo potrebno, pomoći u obavljanju složene roditeljske uloge. Svi su u toj sredini imali razumijevanja za naše potrebe, a i mi smo se kao škola rado uključivali i bili dio života te sredine. Rado smo surađivali sa župnim uredom, lokalnim udružama i klubovima te ostvarivali uspješnu suradnju.

Uvijek rado sretrem bivše učenike i roditelje s trviškog područja. Popričamo kada se sretnemo, neki mi se jave telefonom i podjele radosne trenutke sa mnom, a s nekim sada već poslovno surađujem. Jako mi je draga kad vidim svoje bivše učenike koji su danas već uspješni mladi ljudi, rade i imaju svoje obitelji.

L: *Po struci ste pedagog. Kako danas odgajati i obrazovati djece?*

Kada bih ponovno birala poziv, zasigurno bih odabrala isti jer smatram da je relevantan, da pruža velike mogućnosti u davanju podrške i pomoći, kako učenicima, tako i učiteljima i roditeljima. Odgajati i obrazovati djece danas je vrlo zahtjevan posao. Pred učenicike se postavljaju veliki izazovi. Roditelji su zauzeti poslom ili nezadovoljni zbog nezaposlenosti i brige za materijalnu egzistenciju. Djeca okupirana medijima, društvenim mrežama, navikla na drugaćiji način komuniciranja često ne nalaze zajednički jezik s roditeljima. Tu su često i problemi razorenih obitelji koji se jako odražavaju na ponašanje djece. Ne-

dostaje razgovora i više druženja. Mladim roditeljima potrebna je podrška, često se ne snalaze u roditeljskoj ulozi i misle da će pogriješiti ako djeci postave granice. Djecu je potrebno učiti odgovornosti za svoje postupke od najranije dobi. Tako postaju odgovorni prema roditeljima, samima sebi, drugima i prema svojim obvezama. Danas učenici ne uče samo u školama. Suvremena tehnologija nudi velike mogućnosti za učenje iz raznih područja, protok je informacija ogroman, stoga školsko učenje danas treba prilagođavati novim generacijama. U Hrvatskoj to još dosta sporo ide jer nisu osigurana financijska sredstva za opremu. Potrebno je više ulagati i u osposobljavanje učitelja za nove strategije učenja. Dinamiku nastavnog procesa usporavaju i nastavni planovi i programi koji se moraju mijenjati jer nam učenici uskoro neće htjeti ići u školu zbog dosade.

L: Slunj, Vaše rodno mjesto, prošao je svoju kalvariju u Domovinskom ratu?

Da, nažalost, i moja šira obitelj bila je protjerana iz svojih domova. Moja majka provela je te ratne godine u Istri i sada se osjeća ovdje kao doma jer joj je pruženo utočište kada joj je bilo jako teško. Nakon Domovinskog rata odlazim u Slunj tek nekoliko puta godišnje. Puno se toga tamo promijenilo, većina moje generacije živi u Karlovcu ili Zagrebu. One koji su ostali uvijek rado sretnem. Rat je ostavio trag na ljudima, vidite na njihovim licima da su prošli veliku tragediju. Slunj se sada, za razliku od godina prije Domovinskog rata, razvija kao turističko mjesto i prepoznatljiv je po Rastokama. Uvijek mi je draga kada

mi ljudi iz Istre kažu da su bili u mom rodnom kraju.

L: Kako kao pedagog i ravnatelj jedne odgojno-obrazovne ustanove gledate na jednu od tema koja je zaokupljala hrvatsku javnost, zdravstveni odgoj u školama?

Sadržaji zdravstvenog odgoja provodili su se dugi niz godina u nastavnom programu prirode i društva, biologije i sata razrednika. Sada su još neki sadržaji dodani. Prije nego nešto uvedete u školu, morate o tome dobro informirati sve subjekte odgoja i obrazovanja, kako bi svima bili jasni ishodi učenja. U početku smo osjetili blage otpore prema zdravstvenom odgoju, ali sada su učitelji i učenici dobro prihvatali sadržaje. Sadržaj je zdravstvenog odgoja blizak svakodnevnom životu učenika pa su zato i zainteresirani za teme zdravlja, nasiљa, ovisnosti i ravnopravnosti. Nismo imali primjera da su nam učenici napuštali sate ili tome slično. Poštujemo naše roditelje i uvažavamo njihove želje.

L: Približava nam se vrijeme Došašća i Božić. Kako slavite, mnogi bi rekli, najlepše vrijeme u godini?

To je za mene najlepši blagdan u godini. Vrijeme kada su ljudi drugačiji, senzibilniji, spremniji za opravštanje i za prihvatanje. To je vrijeme okupljanja obitelji, vrijeme kada se više posvećujemo jedni drugima. U školi se osjeća ugodna atmosfera: radimo ukrase, pripremamo program, učenici i učitelji su opušteniji. U mom mjestu okitimo jelke duž ceste. Radujemo se kada ljudi dođu i vesele se. Nije ta svjetlost jelkica radi nekog blještavila, nego radi radosti koju vidite na licima djece i odraslih kada je ugledaju. Tada vidite koliko je čovjeku zapravo malo potrebno za radost. To su i trenuci kada se sjetite najmilijih koji nisu s vama. Svake nedjelje upalite novu svjećicu na adventskom vjenčiću i očekujete rođenje, očekujete nadu i novi život.

L: Što biste poručili svojim učenicima i čitateljima Lodonje?

Vremena su teška. Osjeća se nezadovoljstvo među ljudima pa tako i među djecom. Svima nam je potrebno više razumijevanja, suočavanja, strpljenja. Treba vjerovati i nadati se. Radovati malim stvarima, njegovati prijateljstva, učvršćivati veze u obitelji. Ne smijemo dopustiti da nam tehnologija oduzme ono što nam je najvjerdnije, a to su naši dobri odnosi i vjera jednih u druge. Provedite ovaj najlepši blagdan sa svojim najmilijima i osjetite radost Božića!

Mučenik z Lanišća

Krvovo je se va Lanišći bilo,
ma ne od šćaponi odprtih,
ni od ružeri,
ni od jabuk zrelih,
nanke ogonj nigderi ne gori,
nego to krv od Mučenika
z Lanišća va nebo vrešći.

Dvajset i četiri angušta kvarnor i sedme
kad groze je već šorilo
i nebo se se je zgor Učke blovilo,
more kad je z juga Istra dišilo,
i ulike kad su hlod svoj po toj zemlji pitomoj raširile,
kad dica su se z kumi i koloči
bermi veselili, svetega Duha da bi dobili,
niki noži mrzli za krv su se Mučenikovu va Lanišći oštrili.

Ta don tepal, lečni, z mržnju je bi pun,
mržnju proti Krista Boga,
i jenega čovika njemu zavećanega
na smrt za veru svoju već zdovni prontanega.

I sotona je svoje veruge odmulala,
lonac slabega je zakuhalo, kričala
i kolo pred crkvu va Lanišći munjeno je ta don plesala,
jušto kad je sveta Maša bila,
da glos Božji z crkve se ne čuje
ni Svetu hostiju kad se pod zvono podigne,
je vikala, roštalja i nika furešta kola obračala,
Sveto Telo Isusovo kako beštija je iskala,
ma je je Miretova ljubov za Boga frmala.

Miro z Čabrunići, Lucije i Miheta Bulešića sin,
plovani mlodi, jur je život bi pred njin,
za Isusovo Telo bronit podloži je svoj kolarin,
i svoje telo i srce š njin.
Krv je njigova poškrofila sakulu lanišku škrilju i škalin,
od sakreštije i faroša saki kašetin,
ma je njigova od mriži, za svetu Mašu veštalja,
kako na kršćenji bela zustala,
krv je njigova krvova z čistoču
kako snigon belin zluštrala,
z ljubavlju za Boga sake mržnje uzalj tako je razvezala.

Miro je oprosti saki oni očnjak vučili
va teli svojin, pokozo je da ni telo ni život njigov
za veru nimaju kunfin.

Naš Miro sad z Lojzetom Stepincen
Božje lice gleda, saka kap krvi njigove, saka rana,
saki bolni hroptaj va blaženstvi počiva,
on ruke Isusove, probodene, sad zaspovljive bušiva,
svoj mir, kako i oni don i zagovor,
on svojemu narodu sad z neba torniva,
pak i oni nož i ruke krvove
ča ih voda z nijene šterna z Lanišća ni mogla oprat,
On, ta mlodi blaženi čovik, svećenik, za Isusa svojega,
kako slatki križ sad poglediva.

DAVORKA SMOKOVIĆ

(Uvrštena u Žbornik recitala "Josip Ozimec" u Mariji Bistrici,
na temu duhovne poezije.)

SUSRET MINISTRANATA LABINSKOG DEKANATA

Usubotu 26.10.2013. bio je u župnoj kući u Raši susret ministranata Labinskog dekanata na kojem su sudjelovali svećenici: domaćin vlč. Ivan Mlikota (5 ministranata/-ica), vlč. Blaž Bošnjaković – Donji Labin (6 ministranata), gđa Olgica Škopac, voditeljica grupe iz Gornjeg Labina (2 ministrantice), vlč. Dragutin Petrović, animator susreta iz Plomina (2 ministranta). Nakratko nas je posjetio i mladi svećenik iz Kršana vlč. Marijan Lindić.

U velikoj smo dvorani zatekli stolnotenisni stol i djecu u igri, zajedno s vlč. Mlikotom. Odmah su se u igru uključila nova djeca. Bilo je veselo. Puno interesa i pozitivne napetosti. Drugi su se zabavljali košarkaškom, nogometnom i loptom za odbjoku. Djeca su se izmjenjivala u raznim igrama, bez svađalačkih napetosti. Središnji dio susreta bilo je vježbanje ministrantske službe u kojem se vlč. Drago Petrović pokazao vrsnim pedagogom. Zanimljivo, lijepo i zabavno djeci je praktično pokazao kako se ide u procesiji. Najzanimljivije je bilo naučiti okretno se služiti kadionicom. Slijedila je marenda. Djeca su spontano (i bez pitanja od strane starijih!) izjavila da im je bilo jako lijepo. Čestitamo svima koji su bili, a drugima preporučujemo odaziv na sljedeći susret.(BiB)

BADERNA

ŽUPA ROĐENJA BDM

 TOMISLAV MILOHANIĆ

Proslov

Baderna je od pamтивјека јупа која обухвата шеснаест села. Шест од њих источно, а десет западно од цесте Трст – Пула. Та цеста твори неку врсту геолошке раздјелнице између средње и западне Истре. Села западно од цесте: Bonaci, Bratovići, Čehići, Danci, Katun, Kuneli, Matulini, Morgantići, Šeraje и Šušnjići почетак су такозване 'Dolinštine', а села: Banki, Jakići (Gornji Jakići), Jurići, Rakovci, Rupeni i Štifanići леже на крајњој граници 'Gorinštine'. Сама Baderna била је повјесно гледано сredišnja тоčка у којој се обављало повезивање Gorinjaca с Dolincima или точније, претапање Gorinjaca u Dolince, источнјака у западњаке.

На blagdan sv. Eufemije 1944. године, у вијору Drugog svjetskог рата, знатији Baderjanin Ernest Radetić ovako пиše из Zagreba: „U mom rođnom selu Baderni, nad Porečom, бијаše već 1896. отворена прва хрватска школа Družbe Svetoga Ćirila i Metoda. Око је се као око свог мејимчета првијенца, бијаše окупило све што хрватски мисли и осјећа у оном дотад запушеном крају. Наши су селјаци школу, тако рећи, сами властитим жуљевима изградили. Jedan је са svoјим укућанима vadio каменje u nedalekom kamenolomu povrh села Jurići, други је dao kola, трећи је kopao temelje, а четврти pomagao zidati. Mnoga je žena skinula i svoj najdraži ukras – злато ispod vrata, да ga položi domu na oltar: за našu prvu хрватску школу.“ Trinaest godina kasnije, пошто је završio četiri razredа te

iste школе, малог Ernesta отпратили су u više школе njegovi mještani ovim riječima: „Ne zabi nas, dite moje, nikada! Reci svakon lipu besudu za nas! I povidaj svakon, kako nan je teško i koliko, brižni, patimo.“

Šetnja tijekom povijesti

Zaronivši u povjesna vrela, nalazimo da je ovo подručje bilo naseljeno od prapovijesti. Pratimo dinamičan tijek mijena epoha, naroda, režima i sudbinu čovjeka koji je tu osmišljavao svoj život i odolijevao svim izazovima. U XII. stoljeću Baderna je upravno pripala grofoviji u Pazinu, a 1271. akvilejskom patrijarhu. Nakon velikih epidemija u XIV. stoljeću, srednjovjekovno naselje bilo je napušteno. Mlečani su tijekom XVI. i XVII. stoljeća na područje oko Baderne naselili obitelji iz Dalmacije, западне Bosne и Boke Kotorske. Pridošlo хрватско stanovništvo koje se bavilo stočarstvom osnovalo je Katun. Godine 1556. davala je četiri predstavnika u novo desetočlano vijeće u Svetom Lovreču Pazenatičkom. Јупа je nastala odvajanjem

od Svetog Lovreča Pazenatičkog 1600. godine. U Baderni su od 1771. do 1775. godine živjela 634 stanovnika i svećenik. Od 1787. g. pripadala je baruniji Svetog Lovreča Pazenatičkog. Prema Edition de L'institut Adriatique, 1945., pratimo broj i strukturu žitelja јупе: 1890. g. 820 stanovnika – 799 Hrvata, 9 Talijana; 1900. g. 927 stanovnika – 824 Hrvata, 82 Talijana; 1910. g. 1178 stanovnika – 1069 Hrvata, 96 Talijana; 1945. g. 1004 stanovnika – 991 Hrvat, 10 Talijana. Јупа je od davnine bila glagoljaška. U crkveno-upravnom pogledu bila je dio Porečke biskupije. Najstariji očuvani upisi u matičnim knjigama: krštenih od 1673. g.; vjenčanih od 1748. g.; umrlih od 1748. g. Očuvani su glagoljički upisi u matičnim knjigama. Župni arhiv potječe od 1673. (spisi) i 1824. godine (knjige). U јупи су djelovale bratovštine Blažene Djevice od Velike Gospe, Blažene Djevice od Presvetog Ružara, Presvetog Sakramenta, svetog Antuna Padovanskoga i svetog Silvestra.

Sakralna zdanja

Župna crkva Rođenja Blažene Djevice Marije (XVI. st.) nekoć je bila posvećena svetom Silvestru. Godine 1688. koncesionirana je sutlovrečkoj župi. Dogradjivana je 1843. i 1878., a posvetio ju je 1843. godine porečki biskup Antonio Peteani. Obnavljana je 1985., 1988. te od 2007. do 2008. godine. U listopadu 2007. godine na pročelju župnog stana postavljena je spomen-ploča vлč. Miroslavu Bulešiću, novom hrvatskom blaženiku.

Crkva je svetog Silvestra pape na brdu kod Rakovaca danas nepostojeća. Romaničko zdanje postoji u XVI. st. Isprava iz 1726. navodi da je u ruševinama koje su bile vidljive do početka XX. stoljeća.

Zvonik se nalazi kod župne crkve; od nje je odvojen, visok 22 m. Izgrađen je 1927. godine kao zamjena za porušenu preslicu. Novo zvono postavljeno je i blagoslovljeno 1989. godine.

Bulešićeve ratne godine u Baderni

Krajem Drugog svjetskog rata župa Bader- na broji 1004 osobe, od toga 2 Slovenca, 2 Talijana, 10 Furlana doseljenih iz Karnije još prije Prvog svjetskog rata; svi su ostali bili Hrvati starosjedinci. U to vrijeme svoje najteže poglavlje života u župi Bader- na proživiljava mladi župnik Miroslav Bulešić, skupljajući zrncu svetosti! Bulešić je došao u župu krajem rujna 1943. i tu proveo dvije teške i neizvjesne ratne godine. Vjernici su s radošću dočekali hrvatsku riječ u crkvi jer su sve ove godine oni koji su je htjeli čuti bili prisiljeni odlaziti na misu u susjedne župe. U Kronici je župe zapisao: „Jadan narod koliko je pretrpio! Koliko suza, koliko bijede u ovo vrijeme! Bog je to dozvolio za naše bolje!“ Mladi će se baderanski župnik hrabro i nesebično zalagati za svoje župljane, da se kroz kušnje i patnje vinu do iskrene vjere. Don Miro je bio duboko uronjen u ondašnju stvarnost, u istarsku krvavu ratnu dramu u kojoj su sudjelovale tri vojske, a od kojih se samo partizanska borila za nacionalno oslobođenje potlačenih istarskih Hrvata. Kao istinski rodoljub, Miro je jedino tu vojsku mogao prihvati i pomagati. Uz tu patriotsku naklonost prema oslobođilačkoj vojsci, Bulešić je sačuvao i slijedio principijelnost i univerzalnost stavova katoličkog svećenika. Njegova iskrena i otvorena narav suprotstavljala se novim političkim idejama koje su često bile protuvjerske. Zbog toga su ga uzeli na Zub kao nepoželjna i opasna svećenika. Proglašavali su izdajstvom njegove česte pokušaje oslobođanja zatočenih župljana od Nijemaca. Bulešić je sve jasnije uviđao kako oni, koji donose nacionalno oslobođenje istarskim Hrvatima, imaju namjeru udariti po katoličkoj vjeri i Crkvi. Nesebično je pomagao u hrani, ma-

terijalnim stvarima, novcu, odjeći, lijekovima; zagovarao je cijelu župu, molio i radio, ostajući svim bićem uz svoje župljane.

Župa danas

Više od dvije godine župu Rođenja BDM, Baderna vodi vлč. Geremia Massa, a ove godine za župnog vikara došao je vлč. Carlos Fonseca Arturo Fanfara. Župa danas funkcioniра kao jedna proširena obitelj. U uzajamnosti i zajedništvu. Prati se i zapaža što treba, što je potrebno, pa se ljudi uključuju. „Ja dobro prolazim kao župnik“, kaže vлč. Geremia. I nastavlja: „Tu postoji jedna jezgra, skupina ljudi koja je u Crkvi, koji su već od roditelja primili neku vjeru. Tako da se nastavlja ta tradicija. Oni koji su primili neku vjeru unutar obitelji, nastavljaju dolaziti u crkvu, i njihova djeca dolaze u crkvu.“ Na poziv župnika i vikara, župljani se spremno odazivaju, voljni su pomoći i sudjelovati u raznim župnim aktivnostima. Od kada se gradilo Astareu, ova je župa počela imati jednu novu dinamiku. Uz većinsko domaće stanovništvo, ima nešto ljudi koji su došli iz drugih krajeva, ušli su u život župe, prihvaćeni su i sudjeluju u svemu. Župnik potkrepljuje pozitivan trend u župi činjenicom da je prošle godine bilo 12 krštenja i samo 4 sprovoda. Ima puno mlađih bračnih parova, iako tu nije bilo vjenčanja posljednje dvije godine, ljudi odavde vjenčali su se drugdje, a žene iz drugih župa udale su se u župu. Vlč. Geremia ističe da postoji otvorenost i senzibilitet prema onima koji su u oskudici i koji trpe. Iako u župi formalno ne postoji Caritas, nesebično se župljani uključuju i humanitarno pomažu potrebiti. „U Došašću i tijekom Korizme skupljamo hranu. Ima nekih obitelji ovdje u župi, nisu na rubu, ali je situacija teška; neki su ostali bez posla ili ne primaju redovito plaću. Uvijek imam nekoliko tih obitelji kojima kupim drva za grijanje“, ističe vлč. Geremia.

Reminiscencije na Blaženikov trag u Baderni

Dobra duša župe, teta Lidija Legović (roђ. Pastorčić), iz Bulešićeva razdoblja, kako kaže za sebe, provela je mladost u Baderni, četrdesetak godina radnog vijeka živjela u Poreču, da bi se posljednjih dvadeset godina opet za stalno vratila u rodnu župu. Rado potvrđuju da je svjedok u knjizi Fabijana Veraje o Bulešiću. Kao mlada sjeća se oduševljenja kojim su župljani Baderne dočekali mlađog svećenika don Miru u ono teško ratno doba: „Počeo se odmah zauzimati za Crkvu, za ljudе. Posebno za mlađe. Okupio je i organizirao zbor. Već za Božić smo pjevali. Naučio nas je četveroglasnu misu, priređivao priredbe, susrete. Ljudi su odmah počeli više dolaziti u crkvu. Ali bilo je i onih koji nisu išli, koji su kritizirali, prijetili. Sjećam se kad su ga bili okrivili za smrt onih dvanaest, trinaest. On sigurno nije bio kriv. Jednoj našoj rodakinji nosio je Presveto Tijelo onog jutra pa je naišao na stravičan prizor... Baš je nabasa na te brižne jude ki su hi bili pobili. Jenega da su ubili i prid njin. I on im je da odrješenje...“, svjedoči teta Lidija sjećajući se lika mlađog Bulešića. „Bio je dobre naravi. Ljubazan sa svakim, i starima i mladima. Ljudi su ga cijenili. Svatko je mogao doći k njemu, sa svakim je volio porazgovarati. Posjećivao

je starce po selima. A kad su ljudi bili zarođeni, zalagao se za njihovo oslobođenje. Puno ih je spasio.“ U razgovor se uključio Petar Banko prenoseći svjedočanstvo svoje majke koja je rekla hrabrom mladom župniku don Miru: ‘Gospodine, nemojte kako govoriti jer čete nastradati!“ Na to se svjedokinja Lidija nadovezala: „Kad su ga ubili, ni se smilo o tome govoriti. Ljudi su imali strah; živilo se pod pritiskom. Svaka besida se je mirila...“ Vlč. Geremija se sjeća kako je, došavši u župu, ostao zatečen koliko malo ljudi zna o Bulešiću. „Oni koji su bili vezani, koji su bili u krugu župe, znali su govoriti o Bulešiću, iako se nije smjelo o tome govoriti, pogotovo tamo gdje je živio, da se tako izbriše spomen na njega. Ono što me dirnulo kao svećenika jesu Kronike koje je on pisao, iz kojih se moglo razabrati njegovo razmišljanje da ovi ljudi mogu biti spašeni ako sam svećenik postane žrtva. On je tu počeo sazrijevati za ovu ideju mučeništva kad je video kako je teško tu govoriti o Isusu Kristu“, ističe vlč. Geremija.

Mozaik župnih aktivnosti

Na grupu vrijednih i agilnih župnih suradnika župnik i župni vikar mogu se u svakom trenutku osloniti. Nadopunjavaju

se u župnim aktivnostima uskačući gdje i kada je potrebno. Postoji među njima dobra tolerancija i uzajamnost. Sonja Pršurić danas vodi i organizira grupu čitača. Sjeća se prve nastupne mise vlč. Geremije ovdje u Baderni: „Svećenik je sjeo i čekao. Nije bilo čitača. Za prvo čitanje dignuo se Dario Čehić. Za drugo čitanje mi smo i dalje čekali. Geremija je isto čekao. I onda me preston dignuo, pozvao. Drugu nedjelju isto tako. Rekla sam: ‘Sad je dosta, preuzet јa čitača.’“ I tako je počelo. Danas ih ima šest čitača. Svake se subote dogovaraju i organiziraju za liturgijska čitanja u nedjelju. Uz čitače Sonja također vodi pjevače. Ne djeluju kao zbor, već prakticiraju pučko pjevanje. „Kako sam došla iz župe gdje sam vodila pjevače, preuzevala sam tu ulogu i ovdje“, kaže Sonja. „Započinjem pjesmu i cijela me crkva prati. Sada smo počeli vježbati. Bog je providio pa nam je poslao Carlosa. Sad uz gitaru još nam je ljepše. Počeli smo vježbati i okupljati se pondjeljkom navečer. Pjevamo, učimo nove pjesme. Ide nabolje. Bilo nas je tri, pa pet, pa devet. Nemamo orguljaša, ali to ne mora biti nedostatak, do izražaja dolazi pjevanje i svaki glas.“ Vlč. Carlos ističe da je bitno zajedništvo, da se ljudi okupe i da što više ljudi pjeva. „Iako nemamo orguljaša“, kaže župni vikar, „dobro pjevamo, do izražaja dolaze glasovi. Počnu pojedinci, pa se uključi cijela crkva. To su lijepi počeci. Tu mi je prva župa. Ljudi su me lijepo prihvatali. Nešto znam, i zajedno ćemo nešto napraviti. Želim okupljati mlađe i sve druge koji su zainteresirani za glazbu, da bi liturgija bila bogatija, življva. Nije važan broj, da je masa, nego da je iz srca.“ Baderanska nevjestica Dorijana Legović, iz poznate obitelji *kantadura* Sirotić, upoznaje nas s organiziranjem Božićnog koncerta prošle i ove godine. „Ove godine planiramo 26. 12. Božićni koncert. Gosti će biti zbor Talijanske zajednice iz Višnjana, veliki zbor i pomladak. Također će nastupiti Patricija, studentica pjevanja na Akademiji. Lani su isto oni bili gosti. Bila je puna crkva ljudi. Poslije smo tu u domu imali druženje sa župljanim.“

Lučila Pršurić za sebe samozatajno kaže da nema neku posebnu ulogu u župi, radi sve pomalo: čita, pjeva, bila je godinama u župnom vijeću. Upoznaje nas s aktivnostima u župi tijekom nekoliko posljednjih godina. „Živimo kao šira obitelj. Vijeće trenutno nemamo. Nismo imali neke posebne sastanke. Tekuće se dogovaramo, odlučimo. Župljani su svojim prilozima pomogli kupnju tepiha u crkvi, prekrivača za oltare i ambon te jastuka za klupe. Stolnjaci su također poklon mještana, a ručni rad pok. Šilvane. Za vrijeme vlč. Bošnjaka organiziran je poetsko-glazbeni domjenak posvećen

Miroslavu Bulešiću, postavljena spomen-ploča, napravljena je kapelica u Bonacima i puno drugih stvari. Organizirano se ide na biskupijsko hodočašće na Trsat, išlo se i na beatifikaciju novog hrvatskog blaženika u Pulu. Za kapelicu u Bonacima, na kojoj su radili Giovanni Bonaca i Ljubo Ladan u suradnji sa MO Baderna, kip Majke Božje darovao je Petar Banko. „Petar ima zadatak da bude takujin“, dometne sa smiješkom vlč. Geremija. A Petar, već godinama predsjednik Mjesnog odbora Baderne, spominje se i prijašnjih župnika koji su puno učinili za Badernu. Četrdesetak godina župnikovao je ovdje svećenik Franc Gorec (1848. – 1923.). U njegovu razdoblju (1904.) sagrađena je u mjestu kapelica Majke Božje Lurdske, uz svesrdnu pomoć župljana, a sam kip doniralo je svetište Lurd. U Rakovcima je izgrađena kapelica 1922. godine. „Još vnuput su napisali – Kraljice Hrvata moli za nas!“ ponosno ističe teta Lidija. Pred više godina bila je potaknuta ideja da se župniku Gorecu posveti jedna ulica u Baderni. Jednu bi ulicu svakako trebalo imenovati i po novom blaženiku Bulešiću, složili su se jednoglasno sugovornici.

Teta Lidija sjeća se i svih župnika slijedom koji su došli u Badernu nakon Bulešića: Cukerića, Štifanića, Ritoše, Kramara i Bošnjaka. Svaki od njih ugradio je dragocjeno zrnce mozaika u vjerski život ove župe.

Grupa jasličara

Davor Kuharić u rukama nosi knjigu znamenitog mještanina, književnika Ernesta Radetića, Istarski zapisi, koju je pročitao od korica do korica, i s *guštom* govori o iskustvu jasličara. Naime, već su u tijeku pripreme za ovogodišnje božićne jaslice u župnoj crkvi Rođenja BDM. Ideje se skupljaju. Ima jedna grupa župljana koja se od pred dvije godine uključuje u izradu i postavljanje jaslica. Davor se sjeća kako je to krenulo. „Moja je bila inicijativa, župnik je prihvatio. Jaslice budu postavljene u kapeli svetog Antuna. Iskoristimo cijelu kapelicu, napravimo svod i složimo prikazanja u figuricama. Stavimo žive biljke, svjetlo, napravimo slap. Uglavnom su ideje moje, a društvo prihvati.“ Prvu godinu bila su tri jasličara, izradivača jaslica, a lani pet. Uz spomenutog Davora, tu su još: Orlando Pastorčić, Antonio Pršurić, Đanfranko Legović i David Legović. Želja im je da se uključe u Društvo jasličara. Za troškove izrade jaslica skupljaju se prilozi župljana tijekom nedjelja Došašća u kutijicu na dnu crkve. Ljudi daju, pa i oni koji tu dolaze samo za nedjelje i blagdane. Lani su skupili preko 1000 kuna. Ova grupa vrijednih mladih župljana sudjeluje također u raznim popravcima, čišćenjima i održavanjima u župi.

Slogu čine male stvari

Župnu crkvu čiste sami mještani, kaže Slavica Pastorčić koja živi u neposrednoj blizini. Tijekom godine svaka skupina ima raspored kada je na redu za čišćenje. „Naš župnik ima jako smisla za uređiti, za aranžirati cvijeće. A sve drugo mi lipo sređimo. Teta Lidija mu vajka pomore. Iz nje ne obitelji bili su zvonari i sakristani. Njen otac Martin bio je zadnji zvonar“, ističe Slavica i dodaje, sa zahvalom u glasu, da jedan i drugi svećenik dodu posjetiti njena sina Dalibora. U župi redovito nedjeljom i blagdanom ministriira pet ministranata: Ivica, Nikola, Sven, Mateo, Matej. Polaznik trećeg razreda, Matej Legović, jedan je od sedmero ovogodišnjih pravopričesnika. Posebno mu je mio čas podizanja na misi kad zvonce zazveči u njegovim rukama. Izmjenjuju se, jedne godine sveta potvrda a druge Prva pričest. Prošle godine bilo je osam krizmanika. Župnik Geremija ističe problem prostora za održavanje vjeroučiteljice. Župni vjeroučiteljice drže župnik i kapelan. Tridesetak je polaznika vjeroučiteljice za cijelo područje župe. Školski vjeroučiteljice održava se u OŠ u Svetom Lovreču gdje djeca polaze nastavu. Lijepa je suradnja s vjeroučiteljicom Mladenkom Fabris. „Dobro radi i zna prenositi katehezu djeci“, kaže za nju župnik. Već sada počele su pripreme za Adventsku katehezu „Učitelju, učini da progledam“ (Mk, 10, 51) uoči Božića u kojoj će svoje svjedočanstvo vjere dati kanosianci Donato i Daniela iz Verone.

U župnoj crkvi u Baderni redovito se prije mise moli Krunica koju predvodi nezaobilazna teta Lidija. Prisjeća se poznatih i znamenitih Baderjana. Jedan od njih je i njen nono Petar Burić. Susretala je ona i Ernesta Radetića kad je dolazio u rodnu Badernu. Rado je čitala i opet čita njegove knjige „Kad se užge mlada krv“, „Iskre pod pepelom“, „Istra pod Italijom“. Postoji htijenje i želja da se Radetićeva rodna kuća uredi, napravi muzej ili muzejska zbirka. Teta Lidija se sjeća i mnogih blagdana Male Gospe kada je župa slavila svoju nebesku zaštitnicu. „Prije se puno više držalo do Male Gospe. Ljudi su išli jedni drugima u goste. Puno se držalo do toga. Do druženja, posjećivanja. Crkva je bila puna; došli bi gosti i domaći, dragi prijatelji.“ Danas se vjera živi na drugačiji način, u promijenjenim prilikama. Među župnim suradnicima osjeća se obiteljsko ozračje. Župnik Geremija i župni vikar Carlos u njima imaju snažnu potporu. Nove proklamsaje vjere vide u obnovljenoj obitelji u kojoj su roditelji primjer i uzor svojim djeci.

Sv. Nikola Tavelić, Nikolina Rudan 5r Žminj

Bl. Miroslav Bulešić, Eni Kuhar 8b Žminj

Bl. Miroslav Bulešić, Karla Novaković, 3 r. Srednje šk. I.M. Ronjgov, Pula

Bl. Miroslav Bulešić, Kristina Tanković 8a Žminj

Bl. Miroslav Bulešić, Matteo Gužvivec 8a Žminj

Bl. Miroslav Bulešić, Matea Matika 8a ř Žminj

Hrvatska katolička misija Ennepetal-Lüdenscheid

DON VINKO PULJIĆ

Umjesecu je kolovozu 2010. Hrvatska katolička misija (HKM) Ennepetal-Lüdenscheid proslavila 40. obljetnicu svog postojanja. Ovdje donosimo vrlo kratak prikaz ove misije od njena početka pa do ove godine.

Krajem 60-ih godina prošlog stoljeća dogodio se pravi egzodus hrvatskih radnika u Zapadnu Europu, a naročito u Njemačku. Tako je samo god. 1968. došlo preko 200 000 hrvatskih radnika u ondašnju Zapadnu Njemačku, gdje su se zapošljavali u raznim poduzećima, tvornicama, ali najviše u građevinskim poduzećima u kojima su radili kao pomoćni radnici za najniže plaće koje su postojale u ono vrijeme. Većina ih je došla preko poduzeća iz ondašnje države, predviđeni poslanim predstavnicima i „pratiteljima“, koji su redovito bili članovi Saveza komunista. Ti su predstavnici imali u svojim rukama sve osobne dokumente pojedinaca, radne ugovore i sve ostalo. U mnogim su tvrtkama od poslodavaca primali u ruke čak i plaće svih radnika koji su došli u toj skupini, a onda bi im osobno uručivali te plaće, često uzimajući i postotke u svoj džep. Ti su pratitelji bili najčešće i doušnici koji bi o svakom pojedincu Partiju u Domovini izvještavali o vjerskom i političkom vladanju radnika. Često su puta ti „anđeli čuvari“ odlučivali o sudbini radnika. Po njihovim se izvještajima oduzimala putovnica prigodom posjeta obitelji i Domovini. Radnici iz Hrvatske i BiH bili su zapošljavani po cijeloj Zapadnoj Njemačkoj. Baš je u to vrijeme u Njemačkoj na vrhuncu bila izgradnja temeljnih prometnih struktura i objekata: cesta, autocesta, zračnih luka, itd. Tada je bila u izgradnji i znамenita autocesta A45 (Sauerlandlinie), koja povezuje ruhrsку područje s Frankfurtom i južnjnjemačkim krajevima. Ta je autocesta građena preko brda i dolina kroz prekrasne šume Sauerlanda. Izgradnja te autoceste zahtjevala je gradnju stotine dugih i visokih mostova i velikih prosjeka kroz brda. Kad je bila dovršena početkom 70-ih godina prošlog stoljeća, nazivali su je „Ljepotica Sauerlanda“. Upravo se ta autocesta provlači kroz područje onda nastale HKM Lüden-

scheid, koja se, kao i danas, prostirala na jugoistočnom dijelu mlade Biskupije Essen. Uzduž te autoceste u izgradnji, a naročito uz gradilišta mostova, bilo je postavljen velik broj dačara (baraka) u kojima su stanovali strani radnici, najviše Hrvati. Kod današnjih izlaza s te autoceste Lüdenscheid – Süd i Meinerzhagen bila su čitava naselja dačanih kućica gdje je stanovalo i do 400 radnika građevinara. Tu su ostajali dok se ne bi potpuno završio jedan dio te autoceste. To su uglavnom bili Hrvati katolici koji bi tek za Božić pošli na odmor svojim obiteljima u Domovinu. U vjerskom su pogledu ti hrvatski katolički radnici bili doslovno kao „ovce bez pastira“. Do godine 1970. došao bi jedanput godišnje, za Uskrs ili Božić, iz Essena u Lüdenscheid ondašnji jedini svećenik, iz Zagrebačke nadbiskupije, hrvatski dušobrižnik za nekoliko biskupija u Sjevernoj Rajni i Vestfaliji, emigrant vlč. Franjo Lodeta pa bi imao misu i podijelio sakramente za te naše ljude iz cijelog Sauerlanda. U mjesecu srpnju 1970. dolazi u Lüdenscheid za kapelana najveće njemačke katoličke župe tog „Grada na gori“ (Lüdenscheida), Sv. Josipa i Medarda, dva dana poslije mlade mise koju je slavio u jedinoj hrvatskoj župi u Europi Sv. Marije u Essen-Vogelheimu, hrvatski mladomisnik Biskupije Essen, don Branko Šimović. On je, poslije dvogodišnjeg vojnog roka u Srbiji (1961. – 1963.), koji neposredno prije predviđene velike mature god. 1961. nije mogao odgoditi, maturirao u Dubrovniku u lipnju god. 1963. Zbog nastalih nepredviđenih i neuklonjivih problema s ondašnjim totalitarnim režimom, uspio je, uz vrlo velik životni rizik, bez putovnice, pješice napustiti ondašnju državu te u Italiji dobiti od UNO-a politički azil, da bi nakon jednogodišnjeg boravka po raznim izbjegličkim logorima između Trsta, Napulja i Rima, dospio u Njemačku i započeo željeni studij teologije s nakanom da postane svećenik. Svoj je šestogodišnji studij, uz ustrajnost, napor i samoodrivanje, radeći preko semestralnih odmora različite poslove, studirajući na sveučilištima u Bonnu, Freiburgu, Bochumu i Essenu, uspješno završio i postao svećenik Biskupije Essen. Došavši u Lüdenscheid za kapelana, primijetio je da tu ima jako puno hrvatskih

katoličkih radnika koji su dušobrižnički bili potpuno nezbrinuti. Tu je činjenicu uočio i ondašnji župnik spomenute njemačke župe i dekan mons. Johannes Brühl koji je osobno iskusio zarobljeništvo u Rusiji u koje je zapao u Drugom svjetskom ratu pa je imao veliko razumijevanje za strance i njihove probleme u tuđini. On posjećuje s kapelanom Šimovićem barake takozvanih gastarbajtera i uviđa kako je potrebna dušobrižnička briga za te strane radnike. Dogovara se s kapelanom Šimovićem da se od kolovoza 1970. pa dalje započne s redovitim nedjeljnjem svetom misom na hrvatskom jeziku za te hrvatske radnike i to u župnoj crkvi sv. Josipa i Medarda. Poslije kratkog vremena dopustio je da kapelan Šimović slavi sv. misu na hrvatskom i u Schwelmu u crkvi sv. Marije, a zatim jednom mjesečno u Meinerzhagenu u crkvi sv. Martina te u Plettenbergu u crkvi St. Laurentius. Dekan je Brühl dao kapelunu Šimoviću jedan mali stari automobil, VW-bubu, koje nitko više nije vozio, na raspolaganje u dušobrižničkoj službi. Eto, tako je započeo život ove HKM Ennepetal-Lüdenscheid. Na sličan su način svoj rad započele mnoge hrvatske katoličke misije u Njemačkoj. Kapelan Šimović je upotrijebio sve svoje duhovne i tjelesne snage da što više pomogne tim našim jadnim ljudima u tuđini, koji su silom prilika došli nepripremljeni u tuđi svijet, bez jezika i škole, bez svojih obitelji, izloženi životnim opasnostima na radu, pod pritiskom poslodavaca, „pazitelja“ i režima koji je vladao u Domovini. Svatko ih je htio iskoristiti... Svećenik im je bio i dušobrižnik i socijalni radnik i savjetnik i liječnik i prevoditelj i odvjetnik i jedina utjeha. Kapelan Šimović je pripremio jednu hrvatsku pjesmaricu s 50 najpoznatijih crkvenih pjesama i redoslijedom svete mise pod naslovom „Slavimo Gospodina“ te ju je umnožio ciklostilom u 100 primjeraka da bi se mogla pratiti sveta misa na hrvatskom. On je nastojao uz taj dušobrižnički, socijalni i prevodilački rad pružiti tim ljudima ponešto i iz kulturnog života. Sam je vodio tečajeve njemačkog jezika, uređivao je na hrvatskom jeziku tromjesečni šestojezični časopis Grada Lüdenscheida „INFORMATIONEN – OBAVIJESTI“, nastojao je pripremiti i pri-

GLAS NAŠIH ISELJENIKA U SVIJETU

redbe za Božić, za Majčin dan, organizirao je hodočašća (Newiges, Lourdes, Rim) te razne izlete... Utemeljio je župni i socijalni ured te preko Caritasa zaposlio sposobnu i vrijednu socijalnu radnicu koja je zajedno s njim neumorno radila za sve kojima je bila potrebna pomoć. Sve zajedno moglo bi se reći: radio je prema svojim mogućnostima sve da bi se pomoglo našim radnicima na svim životnim područjima i da bi naši ljudi sačuvali svoj vjerski katolički i hrvatski identitet u tujini. Kad je Kapelan Šimović imenovan za kapelana u njemačkoj župi u Bochumu, isposlovao je od Biskupije Essen dopuštenje da može raditi dva dana u tjednu za HKM Lüdenscheid. To je trajalo do kraja 1972.

Početkom 1973. za župnika, s punim radnim vremenom u HKM Lüdenscheid, dolazi P. Đuro Lulić, TOR. Dolaskom patria Lulića, kapelan Šimović prestaje raditi u Lüdenscheidu i sve se više posvećuje, uza svoj rad kao kapelan u njemačkoj župi Srca Isusova u Bochumu, dušobrižništvu za Hrvate u Bochumu te tamo god. 1973. osniva HKM Bochum. Pater Lulić, sada već odavno pokojni, ostaje u Lüdenscheidu kao župnik do god. 1979. kad ga je naslijedio P. Bernard Rubinić, TOR. On tu ostaje kao župnik deset godina, do 1989., a naslijeduje ga P. Marko Vrgoč, TOR. God. 1993. imenovan je P. Vrgoč za župnika u Kloštru Podravskom, a HKM Lüdenscheid je time postala ispraznjena. Da Biskupija Essen ne bi zatvorila ispraznjenu HKM Lüdenscheid, hrvatski župnik iz Bochuma Branko Šimović moli Biskupiju Essen da ga ponovno imenuje za župnika HKM Lüdenscheid. Biskupija prihvata njegovu molbu. Tako župnik Šimović, nakon 20 godina župnikovanja u HKM Bochumu, ponovno dolazi za župnika HKM Lüdenscheid. God. 2007. događaju se u Biskupiji Essen vrlo radikalne strukturalne promjene. Zbog teške finansijske krize u ovoj biskupiji, zbog smanjenja broja katolika (od 1 400 000 na 950 000) te zbog pomanjkanja svećenika i duhovnih zvanja, dolazi do gotovo sedmostrukog smanjenja broja župa (Pfarrei) ove biskupije. Od 259 njemačkih župa i 32 „stranojezične“ personalne župe (missiones cum cura animarum), formiraju se ukupno 43 župe. „Pfarrei“. Niti jedna od stranojezičnih župa nema više status personalne župe, nego su dobine naziv župne zajednice (Gemeinde), a voditelji stranojezičnih župnih zajednica dobivaju status „pastor“ (vicarius paroecialis), kapelan. Župa se više ne shvaća prema dosadašnjem kanonskom pravu. Sad je župa „savez više dosadašnjih župa“ (5 – 7), a na čelu te „velike“ župe stoji župnik Pfarrer, koji je nadležan za financije, za crkvene knjige, itd. Voditelji župnih zajednica uglavnom imaju dušobrižničku

ulogu u toj župnoj zajednici. Ove strukturalne promjene ne „sjedaju“ baš u srcu katolika ove biskupije pa se još o tome vode velike rasprave, a službeno se organizira takozvani „dijalog“. Najavljuju se opet nove promjene. Sve to ne pokazuje da se događa obnova vjere i Crkve. Osjeća se suprotno od toga, osjeća se vjerska depresija i letargičnost. U tim strukturalnim promjenama zatvoreno je u ovoj biskupiji oko 100 katoličkih crkava (prodane su ili preimenovane u muzeje i koncertne dvorane ili su pak srušene...). Naša HKM morala je promijeniti sjedište i preseliti se iz Lüdenscheid-a u Ennepetal. Župnik Šimović također je, dakle, morao preseliti iz Lüdenscheida u 40 km udaljeni Ennepetal. Teritorijalna veličina HKM Ennepetal-Lüdenscheid jest malo više od polovice površine Biskupije Essen, a broj hrvatskih katolika jest oko 1500. Sad HKM ima u Ennepetalu svoju lijepu, gotovo novu crkvu i prostorije za vjeronaute i župne potrebe. U Lüdenscheidu HKM ima na raspolaganju istu prvočinu crkvu za službe Božje i koristi njemačku župnu prostoriju za vjeronaute.

Od osoblja uz župnika don Branko Šimovića jest i župna tajnica Ivanka Krause koja radi 50% u HKM Bochum, a 50% u Ennepetal-Lüdenscheidu.

U župi je vrlo aktivno i dobro Župno vijeće koje se bira kao i u njemačkim župama svake četiri godine. Ono broji, sa župnikom i tajnicom, 14 članova od kojih je polovica za Ennepetal, a polovica za područje Lüdenscheida. Svake se nedjelje i blagdana slavi sveta misa u Ennepetalu i Lüdenscheidu. Održava se vjeronauk u oba mjestima, pripremaju se djeca na

sakramente prve pričesti i krizme, njeguje se hrvatski folklor, posjećuju se naši bolesnici u bolnicama na čitavom ovom prostoru, sudjeluje se u zajedničkim hrvatskim katoličkim pothvatima na razini Njemačke – u biblijskim olimpijadama, susretima mladih i folklorijadama – kao i u svim zajedničkim pothvatima u pokrajini Sjeverne Rajne i Vestfalije (NRW). Obavljaju se svi dušobrižnički poslovi koji su tipični za jednu hrvatsku misiju u Njemačkoj. Misija izdaje 4 puta godišnje infolist OBAVIESTI i periodični časopis LUČ. Misija ima svoju E-mail adresu: Kroatische.Gemeinde.Luedenscheid @bistum-essen.de i svoju webnu stranicu: www.hkm-enl.de.

U župi se nastoji djelovati tako da se očuvaju i promiču vjerske, hrvatske i kulturne vrednote među Hrvatima katolica u ovim krajevima Njemačke, kako bi se očuvao i sačuvao identitet.

Aktualni župnik ove misije don Branko Šimović (73) već odavno traži nasljednika za ovu župu da bi pošao u zasluženu mirovinu. Nada se da bi to moglo biti iduće godine...

Ovaj je prostor premalen da bi se prikazalo sve što se radilo i radi na spomenutim područjima u ovoj HKM. Župnik sa Župnim vijećem priprema monografiju kako bi se prikazao život i rad Hrvata vjernika ovoga kraja Njemačke i same HKM Ennepetal-Lüdenscheid!

Što je kršćanski brak

ILJA JAKOVLJEVIĆ

Definicija braka proizlazi iz naravnog zakona

Ženidba i brak od temeljnog su značenja za svako društvo, pa tako i za Crkvu, budući da brak nema samo privatni karakter, kako ga danas neka „moderna strujanja“ u društvu pokušavaju instalirati, već je od javne i društvene važnosti. Brak nije zajednica bilo kakvih osoba ili seksualnih orijentacija, već brak nastaje u činu davanja privole muškarca i žene, sposobnih za brak. Ovo je naravna definicija braka i svaka druga definicija, svaki drugi pokušaj definiranja braka, bio bi suprotan božanskoj objavi. Zakonodavac u Zakoniku kanonskog prava iz 1983. progovara o ženidbi ne samo kao ugovoru (*contractus*) već o ženidbenom savezu (*foedus*). Ženidba i brak nisu samo pravni institut, s vlastitom institucionalnom svrhom, već da su ženidba i brak, među krštenima, sakralna stvarnost ili stvarnost religiozne naravi jer je bračni savez između muškarca i žene slika saveza između Jahve i Izraela, odnosno Krista i njegove Crkve. Svaki drugi pokušaj definicije braka, napose pod utjecajem „modernih definicija braka kao bilo koga i bilo čega“, oduzima se ženidbi i braku sakralni karakter, odnosno njezina bit – narav.

Povezivanje muškarca i žene u zajednicu svega života odgovara naravnom instinktu ljudskog bića. Stvarajući čovjeka, Bog ga je stvorio na svoju sliku: „...na sliku Božju on ga stvoriti, muško i žensko stvoriti ih.“ (Post 1,27) U svojoj bitnoj strukturi, brak, prema božanskoj zamisli i planu, odgovara nužnom prirodnom zakonu održanja i širenja ljudskog roda i uzajamna dopunjavanja i usavršavanja muškarca i žene. Brak između muškarca

i žene usmjeren je prvo k dobru ženidbenih supružnika i usavršavanju njihove ljubavi u potomstvu. U urednoj i vjernoj ljubavi supružnika može se vidjeti i odsjaj Božje ljubavi prema čovjeku. Nije bez razloga ta slika Božje ljubavi bezbroj puta predočavana u plemenitoj ljudskoj i bračnoj ljubavi.

Brak je božanska ustanova

Ustanova braka dolazi od Boga ne samo kao tvorca svijeta nego također po pozitivnom Božjem zakonu. Bog je izrekao svoju riječ blagoslova i dao nalog: „Plodite se i množite i napunite zemlju.“ (Post 1, 28) Papa Pio XI. u svojoj enciklici *Casti connubii*, pozivajući se na naučavanje pape Leona XIII. o božanskom ustanovljenju braka, ističe: „Brak nije ljudska ustanova ni uredba, nego božanska; nisu ga ljudi, nego sam tvorac prirode Bog i obnovitelj iste prirode Krist Gospodin zakonima utvrdio, osigurao i uždigao: stoga ti zakoni ne mogu biti podložni nikakvim ljudskim prohtjevima, nikakvu protivnom sporazumu ni samih bračnih drugova.“ To isto naglašava i Drugi vatikanski sabor kad u konstituciji *Gaudium et spes* kaže: „Sam je Bog začetnik braka, koji je opskrbljuje različitim dobrima i ciljevima.“ (br. 48/1)

Ljudska prava i kriza identiteta

Jednom je prigodom biskup Pero Sudar rekao: „Temeljna je kriza današnjeg čovjeka u njegovoj nespremnosti prihvatići da je samo čovjek sebi i drugima. Ništa manje, ali ni više... Stoga je nemoguće vjerovati u Boga ako si umisli da je on sam bog. Naime, tada zakonitošću vlastite logike zaključi da mu Bog ne treba. Štoviše, smeti mu.“ Kriza identiteta pojedinca ne može

dovoditi u pitanje osnove naravnog i prirodnog zakona. U hrvatskom društvu kriza identiteta osobnosti napose dolazi sve više do izražaja kod pojedinaca koji pokušavaju stoljetnu, naravnu i jednu prirodnu moguću definiciju braka kao muškarca i žene proglašiti povredom temeljnih ljudskih prava. Ljudska prava ne mogu počivati na krizi identiteta osobnosti, već ona trebaju proizlaziti iz naravnog zakona. Onaj tko ne prihvata sebe kao takvog i odbacuje pojам osobe kao muškarca ili žene, on nije istinski nositelj ljudskih prava jer on ne razumije pojam osobe u njezinu cjelovitosti, a time i ljudskog prava čega je osoba nositelj. Ljudsko pravo nikad ne može biti iznad naravnog prava, a pojedinac iznad zajednice. Još više čudi kad određeni političari, od predsjednika države, vlade, do ministrica vanjskih poslova, smatraju da su ugrožena temeljna ljudska prava ako se kaže, čak i Ustavu zapiše, da je brak zajednica muškarca i žene. Ustavno pravo treba maksimalno počivati na naravnom pravu, a ne na seksualnoj orijentaciji pojedinca. Zar su svi dosadašnji zakoni koji su definirali brak kao zajednicu muškaraca i žene bili diskriminirajući? Zar su svi koji zastupaju ovu tezu ksenofobi? Danas se događa da manjina počinje maltretirati većinu vičući da su im ugrožena prava, a zapravo su oni ti koji ugrožavaju pravo većine, čak i vlastito pravo.

Sva ova hajka koju vodi državni vrh s nekoliko pojedinaca protiv braka kao zajednice muškarca i žene nije ništa drugo negoli udar na samu bit društva – oduzeti ocu ulogu oca, majci ulogu majke i stvoriti „novo“ hrvatsko društvo bez oca i majke. Mi smo djeca koja imamo oca i majku i to želimo biti.

DOKAD POLITIČKE IGRE

 MARIO SOŠIĆ

Ovaj će put pozornost pokušati usmjeriti na dva aktualna politička događaja, koji mi se čine veoma poučnim za razumijevanje niske razine političke i demokratske svijesti ljudi koji su našim, vašim, izborom postavljeni na veoma važne položaje u Državi i Županiji, dakle, na izborne položaje koji traže od njih da djeluju u smjeru koliko interesa svoje političke grupacije, toliko više i interesa svih građana svoje društvene zajednice.

Referendum za brak

Konačno proteklih dana i jedna dobra društvena vijest, uvjeren sam, za većinu hrvatskih građana, osobito nas vjernika-katolika. Kako je poznato, kad vladajuća lijeva koalicija, u sklopu koje je i IDS, nije željela evidentnu volju kršćanske i građanske većine da se brak proglaši zajednicom muškarca i žene, unijeti u hrvatski Ustav, pristupilo se sakupljanju potpisa da se o tome raspisće referendum i da se onda hrvatski građani (a ne 155 saborskih zastupnika) izjasne jesu li za taj prijedlog ili protiv.

Zahvaljujući i istarskim organizatorima potpisivanja i našim vjernim građanima koji su se odazvali u velikom broju, sakupljen je diljem Hrvatske takav broj potpisa, kao dosad nikad i nigdje. Iz tog se broja već unaprijed može procijeniti kakav će biti referendumski rezultat!

Upravo je ta spoznaja, o brojnosti potpisa i uspjehu referenduma, zabrinula tu jednu malu, ali preglasnu i agresivnu, hrvatsku liberalnu, lijevu i homoseksualnu zajednicu, koja ima jaku lobističku potporu u medijima, u dijelu saborskih zastupnika i u trenutnoj vladajućoj politici općenito. Oni su uspjeli dogovoriti političku igru s vladajućom koalicijom da se, makar i protudemokratički i protuustavno, opstruiru taj njima neželjeni referendum. Glasnogovornikom i pravnim meštarom te interesne skupine postao je, ni manje ni više nego, istarski SDP-ov zastupnik, P. Grbin iz Pule. Iako u Istri doskora nepoznata intelektualna, pravna ili politička individua, postao je ulaskom u Sabor jedan od vodećih pro-

micatelja isključive i totalitarne ideologije, nekakav oblik hrvatsko-istarskog Suslova, za kojeg su istina i pravo relativni pojmovi, ovisni o interesu partije, ideologije koju utjelovljuje ili o volji vođe kojemu služi.

Ipak, odlukom Ustavnog suda da se referendum mora održati i da se volja većine građana mora unijeti u hrvatski Ustav, osujećen je još jednom ovaj grubi protuustavni udar s ljevice (u zadnjoj je godini Ustavni sud poništio nekoliko isforsiranih zakonskih odluka lijeve koalicije).

Kako se najavljuje, referendum bi se trebao održati već 1. prosinca. Evo nam prilike da na kulturni i demokratski način izademo na glasovanje i glasujemo za toliko normalan, od prirode i Boga potvrđen, poredak da jedino muž (muško) i žena (žensko) u zajednici čine brak.

Županija ili regija: tko dobiva, a tko gubi?

Po ne znam koji put u posljednja dva desetljeća, vladajuća je politika u Istri krajem listopada «pokrenula» političku kampanju oko pitanja upravnog ustroja Istre kao autonomne županije ili regije. Naime, iskorišten je trenutak pokretanja opće državne reforme lokalne samouprave, kojom bi se, sukladno sličnom europskom regionalnom ustroju u kojemu su regije jedinice s najmanje oko jedan milijun stanovnika, oblikovalo pet hrvatskih regija. I bez da je javnost, čak i ona stručna, dosad vrlo malo, ili ništa, s time upoznata, tj. s pitanjima: koje će biti kompetencije tih regija, hoće li to biti samo upravne ili i samoupravne (s predstavničkim tijelom) jedinice, kakva će biti njihova pozicija u odnosu na državne organe, a kakva će, pak, biti funkcionalna poveznica s nižim jedinicama (dosadašnjim županijama, gradovima i općinama), hoće li se na njih prenijeti i decentralizirana državna razvojna sredstva i još mnogo drugih važnih stvari, odjednom je vladajući IDS dramatičnim rječnikom i političkim imperativom, najprije u stranci, a potom i u županijskoj skupštini, donio Deklaraciju o uvjetovanosti da Istra bude samostalna, neki će reći i autonom-

na, županija-regija. Ta je Deklaracija, i to jednoglasno, usvojena, ali bez suštinske rasprave o stvarnom sadržaju i ciljevima regionalnog preustroja. Predlagači, kao ni ostali vijećnici-jednoglasnici zapravo nisu rekli ono bitno (jedni ne znaju, a oni koji znaju prikrivaju istinu): je li Istra tim mogućim novim ustrojem, povezana s riječko-primorskim i ličko-senjskim županijom, zaista samo gubi i tko to i što gubi, odnosno, dobiva li bar nešto ili čak mnogo toga. To su ključna pitanja za istarskog čovjeka. Po tome se trebalo ravnati.

Prema cijelom insceniranom i histeričnom političkom igrokazu moglo bi se zaključiti kako se tim nekim novim prijedlozima o preustroju lokalne samouprave našla pogodena, u svom političkom i interesnom statusu, upravo sama vladajuća politička vrhuška Istarske županije.

Onaj koji dobro poznaje istarske prilike jako će dobro razumjeti s koliko će strasti, pa i političkog neposluha prema središnjoj hrvatskoj vlasti, ta široka politička hobotnica privilegiranih i dobro pozicioniranih birokrata u Istri, štititi isključivo te svoje «zlatne položaje».

U takvu se njihovu pristupu ni u natruhama ne raspoznaće odgovorna briga za istarsko društvo i čovjeka jer kad bi toga bilo, onda bi se prvenstveno okrenuli rješavanju obećanih, a neizvršenih projekata iz svog djelokruga rada (nova bolnica, Brijuni rivijera, Kaštjun, Plomin, plinofikacija...), preko kojih bi došle i investicije, i zapošljavanje, i prihodi, i boljxit Istre.

Što zaključiti? Posve je mizerno i jalovo političko stanje u Istri kad se na županijskoj skupštini sa zahtjevom za sadržajnom raspravom o svim činjenicama te planirane regionalne reforme nije javio nitko iz Kluba SDP-a, kao ni itko iz HDZ-a, i prokazao političku podvalu. Zapravo, nitko nije želio iskakati iz unaprijed nametnute političke floskule kako «svi trebamo biti za Istru». Za Istru svakako! Ali, ovdje se, kako sam pokušao objasniti, upravo ne radi o tome.

„TI MORAŠ REĆ ĐA TI SE JE ZAPERALO...“

Svjedočanstvo Albine Zakinja

 ANA CVITAN

Nakon što je u srpnju ove godine objavljena knjiga „Miroslav Bulešić – svećenik i mučenik, znakoviti lik moderne povijesti Istre“, Fabijana Veraje, nazvala je u Ured za javnost prilikom beatifikacije Miroslava Bulešića, gospođa Rozana Urih. Predstavila se kao unuka Rože Buždon koja se u istoj knjizi spominje. Nakon što je ukratko ispričala vezu između vlč. Miroslava Bulešića i njene obitelji, odlučila sam posjetiti njenu osamdesetjednogodišnju majku, gospodu Álbini Zakinja u Kolomberi pokraj Umaga, rođenu Lanišćanku koja još i danas osjeća patnju svoje majke.

Naime, u knjizi se na stranici 287. nalazi tekst Presude Okružnog suda za Istru od 2. listopada 1947. u kojem se navode optuženi za događaj krvave krizme u Lanišću, prilikom kojeg je ubijen bl. Miroslav Bulešić. Iza teksta presude donosi se u dijelovima i obrazloženje presude u kojoj se pojašnjava zašto se Slavko Sanković oslobađa dijela optužbe koja ga tereti za ubojstvo Miroslava Bulešića: „Optuženog Slavka Sankovića sud je oslobođio od dijela optužnice, da je kao učesnik go-mile zadao poginulom svećeniku Bulešić Miroslavu dva uboda u vrat uslijed kojih je kod ovog nastupila smrt, sa razlogom što je za ovaj čin optuženog indirektno teretila samo svjedokinja Buždon Ruža svjedočeći u izvidajima, da je optuženog vidjela poslije događaja da izlazi iz župnog dvora krvavih ruku sa nožem u ruci, a koji iskaz je na pretresu pred sudom izmijenila, tako da nije sigurna da li je optuženi Sanković imao

uopće u rukama nož ili nešto drugo ili joj se samo činilo.“ (str. 296 – 297)

Gospođa Albina se kroz kratak razgovor prisjetila uspomena iz tih vremena i objasnila okolnosti u kojima je gore navedena presuda donesena.

Gospodo Albina, čega se Vi sjećate najprije o Vašem župniku Stjepanu Ceku i samim pripremama za krizmu?
Sjećam se da nas je uvijek okupljao. Sve što smo naučili, naučili smo od njega. Sve pjesme koje i danas rado pjevam, naučila

sam od vlč. Ceka. Svake nedjelje sakupio je svu mladež da bude zajedno. Bio je jako dobar i imao je lijep glas. Učio nas je hrvatske i slovenske pjesme. Jako je volio društvo. Otpjevat će vam jednu od meni dražih pjesama: „Prelijepi poziva nas maj/ k Mariji na zemaljski raj. / I ptice i cvijeće, sve Mariji kreće. / Da rajske poveća joj sjaj.“

Čega se sjećate od dana 24. kolovoza 1947. kada ste Vi bili krizmana kuma. Kako je počeo taj dan u Lanišću?

Ujutro smo sve na brzinu spremili. Kod nas su došle žene iz Muna, zajedno s djecom koja su bila spremna za krizmu. Naša je kuća bila puna. Čekali smo i tresli se jer nismo znali što napraviti. Žene su pripovjedile kako su putom prošle kroz Račju Vas te kako su srele ljudi iz Rašpora koji su bili spremni za napad. Najgore je kada je civilni rat. Ne znaš tko će te napasti. Kad je rat među državama, znaš od kuda opasnost dolazi, ovako ne. Čovjek stoji pokraj tebe, a ti ne znaš možeš li ili ne imati povjerenja. Vladao je velik strah. Svatko je uzeo svoje bernarne (kumčeta) te smo išli u crkvu.

Kad smo došli u crkvu, brzo su nas poredali i iznutra zatvorili vrata crkve. Već onda su se vrata počela tresiti. Vani, s desne strane crkve, čula se pjesma „Druže Tito, ljubičice bijela“, a zatim povik „Juriš!“ Čula se tučnjava ispred crkve. Muškarci koji su bili krizmani kumovi, bili su vani jer su morali braniti crkvu od naleta komunista. Ispred zadruge, dolje, bile su bačve. Razbijali su ih i tukli njima po Lanišćanim. Mons. Ukmar i vlč. Bulešić brzo su krizmavali. A mi smo pjevali „Hoćemo Boga“ i još su nam govorili: „Jače!“ Jako smo

SVJEDOČANSTVO

pjevali, da se čuje. Treslo se na sve strane. Nakon krizme brzo smo išli svaki svojoj kući. Kako su se napadači primirili, tako su se i Lanišćani povukli. Mons. Ukmar, koji je bio stariji, otišao se odmoriti, a vlč. Bulešić je molio časoslov u župnom uredu. Malo zatim napadači su navalili na župni stan. Kad su navalili, došli su i Lanišćani, ali je bilo skoro već gotovo. Oni su već radili svašta. Oni su već bili gore u sobama, bacali stvari i vikalili: "Gotovo je, gotovo!"

Moja je mama brzo dotrčala tamo odozgora i vidjela je mnoštvo ljudi. Vidjela je i jednog čovjeka s okrvavljenim rukama i nožem u ruci. Išao si je oprati ruke pod vodu koja je tekla na Placi. Nije to bilo korito, već je tekla živa voda na kojoj su si ljudi točili u brente. Svi smo tamo dotrčali, cijelo selo je tamo došlo, svi smo gledali što se događa. Ali tko se htio približiti? Oni su bili naoružani, svatko se bojao doći blizu, posebno uči u kuću. Prizor je bio strašan. Zavjese su bile razbacane po dvorištu, a jedna od napadačica imala je Ukmarov prsten i vikala: "Sad će biti moj!"

Popodne, došavši iz Sluma u Lanišće, pokraj naše kuće prošao je vlč. Petar Matijašić. On nije znao što se dogodilo u župnom stanu. Moja majka Roža sakrila ga je u našu kuću do navečer jer je i on bio u opasnosti.

U selu je navečer vladala tišina. Svatko je od straha otišao svojoj kući. Sjećam se i sprovoda vlč. Bulešića. I tog su dana napadači htjeli napasti sve koji su došli na sprovod. Oko groblja je bila milicija, oni su bili na strani napadača, ali su ipak držali malo reda. Svi Lanišćani bili su na sprovodu. Pjevali smo "Hoćemo Boga!"

Nakon što je ubijen Miroslav Bulešić, mnogi Lanišćani, među kojima i Vaša majka, Roža Buždon, bili su odvedeni u zatvor?

Da, odvedeni su u Lupoglav, iz Lupoglava u Buzet, iz Buzeta u zatvor nad jamom u Pazin. U zatvoru je bila sve dok je trajalo suđenje.

Zašto je Vaša majka bila u zatvoru? I što je ona morala svjedočiti?

Ona je htjela svjedočiti istinu. Htjela je potvrditi iskaz koji je dala prilikom ispitivanja o tome kako je vidjela ubojicu vlč. Miroslava Bulešića kako krvavih ruku i s nožem izlazi iz župnog stana te kako je prao ruke na Placu. Moja je majka bila hrabra žena. Bila je na strani istine. Međutim, prilikom suđenja bila je prisiljena opovrgnuti iskaz. Budući da je ona ustrajala u svojoj namjeri da kaže točno ono što je vidjela, u zatvoru su joj počeli prijetiti kako će je baciti u jamu. Pod prijetnjom smrću rečeno je kako svoj iskaz iz "Vidjela sam" mora promijeniti u "Učinilo mi se..."

Majka mi je više puta ispričala kako su joj rekli: "Drugarice, mi sve znamo, mi znamo kako se sve dogodilo, ali ako želite ostati živi, Vi ne smijete reći što ste vidjeli. Vi morate reći da Vam se je zaperalo (učinilo) da ste nešto vidjeli. Ako ne, jama je blizu." Znali su oni sve...

Vaša majka je bila samohrana majka?

Da, moja majka je bila samohrana majka. A imale smo u kući i baku koja je bila paralizirana. Moja starija sestra odlazila je posjetiti mamu u zatvor u Pazin. Ja sam morala ostajati s bakom i brinuti za nju. Moja je majka bila prisiljena izmijeniti iskaz jer bismo mi, njena djeca, u protivnom bili ostali bez majke. Ne mogu ni zamisliti koliko je teška tada bila njena odluka. To mi je jako žao za moju mamu. Htjela sam porazgovarati upravo stoga što u knjizi Fabijana Veraje nedostaje pojašnjenje okolnosti i zato jer bi netko mogao pomisliti kako je moja majka nasumce promijenila iskaz. Aiza te odluke stoji velika rana koju je ona uvijek nosila na srcu. Vidite kako i sud krije radi. Oni su sve znali, a nju su prisilili da izmijeni svoj iskaz. Njoj je tada bio nož u srcu, budući da je uvijek govorila istinu, a sada je morala reći da ništa nije vidjela. Također, u ime moje majke, voljela bih ovdje reći obitelji Miroslava Bulešića kako je moja majka bila prisiljena izmijeniti iskaz i kako je željela da se zna samo istina. Kolika li je bila patnja i njegove majke koju smo često viđali da dolazi na grob svome sinu u Lanišće!

Je li se nakon svih tih događaja u Lanišću govorilo o onome što se dogodilo?

Sve u tišini, samo između sebe. Prijetnje su bile česte. Dolazili bi navečer i bacali male biljetine (poruke na papirima) s natpisom: „Čemo seć ruke i noge.“ U poslijeratnim godinama Lanišćani su puno propatili od reakcije komunista. Svi koji bi im se usprotivili, bili bi bačeni u jamu. Nisu znali što rade, po onoj: "Oprosti im, Gospodine, jer ne znaju što čine."

Cilj ovog svjedočanstva bio je pojasniti tekst Presude koja je objavljena u knjizi Fabijana Veraje. Namjera je bila razotkriti kako je Roža Buždon, koju također, među zatočenim i Lanišćanima pod istragom, spominje i Mate Žmak-Matešić u knjizi "Krvava krizma", bila hrabra žena koja je u istrazi jedina svjedočila kako je vidjela ubojicu Miroslava Bulešića, ali koja je zbog prijetnje smrću morala pred sucem promijeniti svoju izjavu, nakon čega nije više bilo svjedoka koji bi teretili ubojicu, zbog čega je isti bio i oslobođen optužnice. Za ubojstvo vlč. Miroslava Bulešića nitko nije odgovarao.

Beatifikacija Miroslava Bulešića proslavljena je u kontekstu pomirenja i oprosta, ali također i u kontekstu istine kako bi se ispravila nepravda koja je mnogima nanesena za vrijeme komunističke vladavine. Ovakvih priča ima još zasigurno mnogo, a zapisane su u srcima ljudi koji novog blaženika mole za oprost i mir i koji su svoje patnje predali u Božje ruke koji na kraju ipak sve okreće na dobro. Zahvaljujemo gospodi Albini Zakinja što je istinu svoje majke podijelila s nama.

HRVATSKI ISTARSKI PREPORODITELJI: Petar Studenac

DR. SC. MAJA POLIĆ

HAZU Zavod za povijesne i društvene
znanosti Rijeka

Jedan od prvih sljedbenika ilirskih ideja na području Istre te jedan od utemeljitelja istarskoga narodnoga pokreta jest i Petar Studenac. Rođen je 31. siječnja 1811. u sušačkome dijelu današnjega grada Rijeke. U maticu krštenih župe sv. Jurja na Trsatu uveden je kao Petar Maria Studenac, sin Antona i Helene. Njegov krsni kum bio je član vojne glazbe 11. regimete francuske vojske pa je obred Studenčeva krštenja u crkvi pratila francuska vojna glazba. Inače, kako piše dr. Andrija Rački, obitelj Studenac na Trsat se iz Dalmacije ili iz Bosne doselila u XVIII. stoljeću te je odande preselila u njegovo podnožje, tj. u naselje Šušak u nastajanju.

Dostupni nam podaci ne kazuju gdje je Studenac završio osnovnoškolsko obrazovanje. Budući da je na Trsatu u doba njegova stasanja za školske obveze postojala škola, pretpostavljamo da je bio njezin đak. Gimnaziju je započeo pohađati u Rijeci, završivši je školske 1827./1828. godine, nakon čega odlazi u Goricu na studij bogoslovije.

Valja se zapitati nije li podneblje u kojem je stasao utjecalo na formiranje njegova hrvatskoga osjećaja te na kasnije prikljanjanje idejama ilirskoga pokreta. Izrastanje na trsatskoj i sušačkoj strani današnjega grada Rijeke, koji u njegovo doba još bivaju netaknuti, a potom školovanje u gimnaziji koju su u njegovo doba pohađale buduće značajne ličnosti hrvatskoga političkog ili kulturnog života, poput Antuna Mažuranića, Adolfa Vebera Tkalčevića, Ivana Fiamina, Ivana Zajca, Erazma Barčića, Mata Bastiana ili djelovala značajna imena, poput Ivana Mažuranića i Frana Kurelca, bez sumnje je na mladoga Studenca moralno ostaviti traga. U to su vrijeme, dakle, jasno definirani temelji njegova preporodnoga djelovanja, a njihovo daljnje formiranje zbilo se u Gorici, jednomo od onodobnih važnijih rasadišta nacionalno svjesnih svećenika, koji su na taj način kasnije djelovali u manjim istarskim i slovenskim sredinama, obavljajući svećeničku službu.

Svećenikom je postao 1834. te je do kraja života službovao i djelovao na istarskome području. Ondje je snažno započeo širiti i utemeljivati prve preporodne zaseđe, i to u duhu biskupa Jurja Dobrile. Treba reći da je upravo Studenac u Tinjanu 1837. držao propovijed na mladoj misi budućega biskupa Dobrile te je od tada trajalo njihovo

prijateljstvo. Do 1838. Studenac je službovao u Muntrilju, a od tada pa sve do svoje smrti 24. svibnja 1889. bio je župnik pa dekan i začasni kanonik u Kanfanaru.

Studenac je i jedan od prvih hrvatskih istarskih književnika koji su polako, paralelno s razvijanjem preporoda, započeli formirati zaseban, osebujan hrvatski književni krug, sa zamjetnim specifičnostima u odnosu na matičnu struku hrvatske književnosti u tadašnjoj Banskoj Hrvatskoj. Međutim, u mlađoj i zrelijoj dobi u Istri nije imao prigodu tiskati svoje književne napise, kao niti iznijeti svoja uvjerenja, stoga je važno istaknuti druge vidove njegove preporodne djelatnosti. Tu je prvenstveno njegovo konkretno djelovanje u ruralnoj istarskoj sredini u koju dolazi 30-ih godina. Ondje je valjalo propovijedati i čitati Evandelje na hrvatskome jeziku, i to u doba kada je talijansko-talijanski pritisak vrlo agresivno prijetio denacionalizacijom. Tu je i njegov utjecaj koji je ostvario osobnim kontaktima, s obzirom da je takvo djelovanje u Istri u preporodnim začecima bilo gotovo jedini način pristupa hrvatskoj težačkoj masi. Na taj način pripremao je teren za buduću organiziranu djelatnost J. Dobrile te za kasniju borbu druge generacije preporodnoga političkog pokreta u Istri.

O Studenčevoj djelatnosti svjedoči i njegova onovremena korespondencija iz koje je evidentno što je sve poduzimao u osvitu preporodnih gibanja, polažeći nadu u pomoć zagrebačkoga ilirskog kruga. Trenutak je to u kojem ni J. Dobrila još nije započeo s buđenjem hrvatske Istre. Nekoliko Studenčevih pisama sačuvano je u rukopisnoj ostavštini Ljudevita Gaja i Ivana Mažuranića. U njima otkrivamo da je od istaknutoga mecene ilirskoga pokreta Ambroza Vranicanija zatražio i kasnije dobio notni materijal za dvadeset i dvije budnice koje je pjevao i širio na području Istre i susjedne Slovenije, zatim, da je bio član utemeljitelj *Matice ilirske*, da je iz Zagreba naručivao knjige, i to ne samo za sebe. Primjerice, tražio je – kako je sam naveo – «gramatiku najbolju našega jezika», pa Gundulićeva *Osmana*, Vrazove *Gusle i tambure* te molitvenu literaturu.

Posebnu pozornost valja posvetiti njegovu članku *Njekoje misli o narodnom sdruženju* objavljenome u Gajevoj *Danici* 1844. godine, u kojem daje program preporodnoga djelovanja. Ovdje se Stu-

denac, u doba kada Istra nema glasila na hrvatskome jeziku i kada stanovništvo nisu dostupni sadržaji koji bi ga osvijestili i ukazali mu kako se postaviti u tome prekretnom periodu, obraća hrvatskome narodu, ali jasno napominje: «*Nerazumevam ovde pojedino družtvo obartnoga ali targovačkoga značaja, neg ono, koga člani jesu ljudi svakoga reda, al' po rodu, domu i jeziku jednaki.*». Dodaje: «*Osvestimo se, potrebito je, da sok blagostanja kroz sve žile naroda pliva*», jer «*Vreme je, da uzdignemo i uspored prosvećenih narodah, naime Nemacah i Francezah, putujemo, koji (...) uporu pomnivo oko sebe na sebarski i najniži odsek svojih sugrađanih (...)*». Stoga predlaže da valja krenuti u «(...) sva obogradja i podsela naše otačbine» i širokome sloju hrvatskoga stanovništva Istre – seljaštvu – pružiti pisani riječ na njegovu jeziku u borbi za njegovo nacionalno osvješćivanje, koliko i u borbi za prava istarskih Hrvata u svim segmentima svakidašnjice – političkome, gospodarskom, prosvjetnom, kulturnom i književnom.

Studenac je sudjelovao i u pokretanju prvoga glasila Istre na hrvatskome jeziku – kalendara *Itran*, odnosno u pothvatu sa sadržajima najšire prosvjetiteljske namjene te s prisutnim narodno prosvjetiteljskim ozračjem. Kalendar u velikoj mjeri podsjeća na realizaciju njegovih ideja iz članka u *Danici* ili onih zabilježenih u pismima. O tome je li Studenac surađivao s Dobrilom i oko lista *Naša sloga*, do sada nije istraženo. Pretpostavljamo da je bio jedan od autora priloga iz života Kanfanara u kojem je boravio i djelovao, no, s obzirom da su prilozi nepotpisani, za sada nam to ostaje nepoznanica. Kako se čini, nakon pokretanja kalendara *Itran*, nije izbjiao u prve redove nositelja pokreta.

U sačuvanome konceptu jednoga njegova pisma s početka 80-ih godina, Studenac spominje «slovinsku» krv i «slavjanska» srca, ali navodi i hrvatsko ime, i to u skladu s razvojem idejne orientacije prema kroatizmu, koju je na istarsko područje unosila pravaška, druga generacija istarskih preporoditelja. Tako Studenac želi hrvatsku slogu za «(...) sve krajeve hrvatske zemlje.»

U nekrologu prigodom Studenčeve smrti objavljenome u *Našoj slogi* istaknute su zasluge toga slavnoga istarsko-otočnog preporoditelja i njegovo višedesetljetno prijateljevanje s biskupom Dobrilom.

Svi sveti u Poreču

Na svetkovinu Svih svetih na porečkom groblju svečano misno slavlje predvodio je porečki i pulski biskup u miru mons. Ivan Milovan u suslavljisu sa župnikom porečke katedralne župe Uznesenja BDM i porečkim dekanom preč. Rikardom Lekajem te drugim svećenicima Dekanata. Misa je tradicionalno održana ispred grobljanske crkve BDM od Karmela. Blagdan Svih svetih blagdan je onih koji su uspjeli, koji su ušli u puninu Božje slave, po daru vjere, ali i po vlastitoj suradnji s Božjim poticajima, rekao je mons. Milovan te nadodao kako nas svetkovina Svih svetih i Dušni dan podsjećaju da smo putnici na zemlji, prolaznici i da je sav naš život nekako u sjeni smrti, kao hod po tankoj žici, i u tom svjetlu učimo procjenjivati vrijednosti u životu. Još smo uvijek pod dojmom proglašenja blaženim svećenika Miroslava Bulešića, 66 godina nakon njegove tragične, ali, u svjetlu njegova lika i predanja, i slavne smrti. On je konačno pred očima Crkve, ali i svijeta stavljen na pijedestal, uzdignut da bude primjer i uzor življenu pravih ljudskih vrijednosti. Još se čuvaju sjećanja na njegovo uzorno svećeničko djelovanje tu, u susjednoj župi Baderna, i kasnije u Kanfanaru i u Sjemeništu u Pazinu. Sav se predao služenju, djeci, mladima, starijima, bolesnicima, svima kojima je mogao pomoći, a sve to i u velikoj hrabrosti i ustrajnosti, unatoč prijetnjama koje su mu stizale, a na koje je on odgovarao: „Ja vršim samo svoju dužnost: propovijedam, okupljam djecu, učim ih moliti, isповijedam.“ I bio je toliko hrabar i predan Bogu da je bio, kako svjedoči i njegov duhovni dnevnik, uvijek spreman i na mučeništvo. I on je zaista i doživio mučeništvo, onako kao Isus, moleći za svoje progonitelje i oprاشtajući, predajući dušu Bogu, rekao je Biskup. Sveti, kako oni iz prošlosti, tako i suvremenici, oni su nam uzori i potiču nas da ustrajemo u ovom našem vremenu u življenu nekih pravih vrijednosti, unatoč tome što se mode ponašanja u ljudskom društvu mijenjaju, često na zlo, istaknuo je mons. Milovan. Osim kanoniziranih, poznatih svetaca, danas osobito mislimo na jednostavne, obične, male i nepoznate ljude, čija se imena ne spominju, i koji nisu činili čudesu, osim ako je čudo izdržati u brizi za obitelj ili u tome da se brinem za bolesne ili u tome da znamo oprostiti, iako je to nekad jako teško, ili jednostavno u nošenju križeva života. Hodili su ustrajno u vjeri, nadi i ljubavi prema Bogu, slijedeći put blaženstava te su među ljudima, ali i pred Bogom ostvarili puninu čovječnosti i kršćanske zrelosti, zaključio je Biskup. Nakon mise održana je tradicionalna procesija po groblju s blagoslovom grobova. (G.K.)

MARIO JELOVAC

Upulskoj Općoj bolnici 2. studenoga 2013. preminuo je Mario Jelovac. Rođen je 29. ožujka 1934. u Kanfanaru od oca Ivana i majke Juštine rođ. Rabar. Kao devetogodišnji dječak ostao je bez oca, kojega su nacisti ubili blizu rodne kuće. Na jesen 1946. kanfanarskim župnikom postaje vlc. Miro Bulešić. On povjerava Juštini Jelovac službu zvonarice i sakristanke, u čemu joj spremno pomaže i njezin dvanaestogodišnji sin Mario. Iako je i kasnije pomagao kanfanarskim župnicima, moglo bi se reći sve donedavno, osobito je bio ponosan što bijaše zvonar i sakristan bl. Miroslava do njegova mučeništva u Lanišću 1947. godine. Izuziо je stolarski zanat i najprije radio u državnom poduzeću, a zatim je otvorio vlastitu stolarsku radionicu. Godine 1959. ulazi u brak sa Zorom Milovan s kojom ima tri kćeri: Klaru, Rozanu i Karmelu. U svom je zanatu bio vrstan, radišan i poduzetan. Zauzimao se za dobro svoje obitelji, ali i za opću dobrobit Kanfanara, rodnoga mu gradića koji je volio i čiju je prošlost dobro poznavao. Ni u vrijeme komunističkog režima nije skrивao svoje vjersko opredjeljenje niti svoju povezanost s Crkvom i svećenicima kojima je rado i često pomagao. Redovito je pratilo vjerski tisak, posebno Glas Koncila i Ladonju. I nakon što mu je, po smrti njegove majke, 1986. godine otkriven dijabetes, hodočastio je u Gospinu svetištu, zatim u Padovu, Rim, Ludbreg. Osobito je rado hodočastio i organizirao hodočašća u Međugorje. Bio je nagao, ali samilostan; inteligentan i dinamičan, neovisan i snalažljiv, izravan i otvoren u komunikaciji, ali i uvijek spreman priskočiti u pomoć. Godine 1999. imao je tešku operaciju srca, nakon koje je pušten iz bolnice sa zabrinjavajućim liječničkim prognozama. On se, međutim, uspješno oporavlja, radi, odlazi na hodočašća, pomaže u župi. Godine 2007., uoči proslave 60. obljetnice mučeništva sluge Božjega Miroslava Bulešića, obnavlja i stručno zaštićuje veliki drveni misijski križ koji je vlc. Miro nosio za vrijeme misija u Baratu, a koji se sada nalazi u Memorijalnoj zbirci u Svetvinčentu. Ususret beatifikaciji vlc. Bulešića 2013. godine dao je u zidu uz vratu svog dvorišta napraviti kapelicu u čast skorom Blaženiku. Početkom rujna osjeća pojačanu slabost. U pulskoj Areni 28. rujna 2013. godine u kolicima sudjeluje u proslavi proglašenja blaženim sluge Božjega Miroslava Bulešića.

Premda već slab, 12. listopada bio je s kćerima i zetovima nazočan, uz vicepostulatora kauze mons. Vjekoslava Milovana, kada je biskup u miru mons. Ivan Milovan blagoslovio kapelicu bl. Miroslava. Nekoliko dana kasnije odlazi na bolničko liječenje na vaskularnu kirurgiju Opće bolnice u Puli, gdje mu je, uz visoki rizik, amputirana potkoljenica, nakon čega je premješten na neurologiju. Primivši svete sakramente, blago je preminuo u Gospodinu 2. studenoga 2013. godine. Na Dušni dan, u Gospinu prvu subotu u mjesecu, o jutarnjoj Zdravomariji otišao je s ovoga svijeta k Bogu zvonar i sakristan blaženoga Mira Bulešića, nešto više od mjesec dana nakon njegove beatifikacije koju je tako zauzeto i željno isčekivao. Pokopan je u ponедjeljak 4. studenoga 2013. godine, u nazočnosti više svećenika, redovnika i redovnica te brojne rodbine i prijatelja na kanfanarskom mjesnom groblju. Na ispraćaju iz grobljanske kapele, kanfanarski župnik vlc. Izidor Sekicki održao je nazočima kraći govor o pok. Mariju te je posebno naglasio kako je on "u posljednje vrijeme postajao kao dijete da bi mogao ući u Kraljevstvo nebesko". (Antun Milovan)

Mučenici i sveci s područja Istre u doba antike

 STANKO JOSIP ŠKUNCA

Na trijumfalnom luku apside Eufrazijeve bazilike u Poreču nalazimo medaljone u mozaiku koji prikazuju likove kršćanskih mučenica, dakle, isključivo žena, što je posebnost. Zanimalo nas je imaju li one neku posebnu vezu s Istrom, ali smo na kraju utvrdili da je, osim svete Eufemije, riječ samo o, za ono vrijeme, vrlo popularnim ranokršćanskim mučenicama. S desne su strane Jagajca: Agata, Agneza, Cecilija, Eugenija, Bazilisa i Felicita, a s lijeve: Eufemija, Tekla, Valerija, Perpetua, Suzana i Justina.

Sveta Tekla

O svetoj Tekli postoji vrlo stari romanizirani životopis. Mlada poganska djevojka iz Ikonija u Maloj Aziji sluša propovijedi sv. Pavla i Barnabe, odbacuje paganstvo, postaje revna kršćanka, napušta zaručnika, odluči se za djevičanski život i prati svete apostole. U gradu Seleukiji i sama propovijeda, čini čudesa. Kad su je zbog njezine privlačnosti stali progoniti pokvareni mladići, dok je bježala, raspukne se kamena hridina koja sakri sveticu; motiv čest u ikonografiji. Kad su Pavao i Barnaba dospjeli u tamnicu, ona se prošuljala do njih i pružila im potrebno potkupivši stražara zlatnom ogrlicom. Teklu je majka kao kršćanku prezrela i prijavila vlastima te je osude na lomaču. Kad je ova potpaljena, pade velika kiša koja ugasi vatru. U Antiohiji se ponovo pridružila apostolima. Tu se u nju zاغleda gradski upravitelj i htjede je oženiti. Budući da odbija ponudu, bi osuđena na zvijeri. Noću prije mučeništva čuva je ugledna žena Trifena (cfr. Rim.16,12) koju Tekla obrati na kršćanstvo. Kad je izvedena pred zvijeri, one je samo ližu. Misleći da u odjeći ima amajlije protiv zvijeri, skinu je do gola, ali su zvijeri samo sagnule glavu «da je ne gledaju golu». O tome piše sv. Ivan Zlatousti. Lavica je iz milja prema svetici lizala njezine noge. Bacili su je i u jamu punu zmija, ali joj ni one ne naudiše. Narod je vikao: «Velik je Bog koga Tekla

časti!» Vezaše joj noge za dva bika koje pognaše u suprotne strane, ali konopi pukoše kao paučina. «Tko si ti?» upita je upravitelj. «Ja sam sluškinja Boga živoga», odgovori. Tada je ostave na miru i ona u kući Trifene propovijeda Krista i mnoge obrati na kršćanstvo. Kad je htjela pratiti Pavla na putovanjima, on joj odvrati: «Nikto ne ide u rat sa zaručnicom.» Tada podje u Seleukiju, gdje živi u pokori, molitvi, naviještajući Evanđelje i ozdravljajući bolesne. Umrla je u 90. godini, dakle, ne kao mučenica. I u Akvileji je bila čašćena zajedno sa sv. Eufemijom i Dorotejom.

Sveta Valerija

Valerija je bila majka svetih milanskih mučenika Gervazija i Protazija, (Passio iz V. st.) koji se spominju u Litanijsama svih svetih. Njezin muž Vital pratio je paganског suca Paulina u Ravenu gdje je studio kršćane. Kad se doznalo da je i Vital krščanin, osuden je na smrt, bačen u jamu i zasut kamenjem. Valerija dolazi u Ravenu s nakanom da uzme muževljevo tijelo, ali ga kršćani ne dadoše ponjeti. Na povratku nailazi na pogansku rulju koja slavi boga Silvana i tjeraju je da im se pridruži, što ona odbija. Izudarana nakon tri dana umre. Njezini sinovi Gervazije i Protazije časno je pokopaju, a potom prodaju svoja dobra i odluče živjeti pokorničkim životom. No deset godina iza smrti majke i oni su mučeni i ubijeni. Njihovu ocu Vitalu i sinovima sveti je nadbiskup Maksimijan god. 548. sagradio velebnu baziliku u Raveni.

Sveta Perpetua i Felicita

Svete mučenice, koje se spominju u Prvoj euharistijskoj molitvi, na Eufrazijevu su mozaiku odvojene, no treba ih zajedno opisati. Perpetua je bogata Rimljanka iz Tuburba kod Kartage u sjevernoj Africi, a Felicita je njezina sluškinja. Mučene su 203. god. za cara Septimija Severa. Uhvaćene su kao katekumenke s još trojicom kolega i njihovim katehistom Saturom. Prezbiter ih

je uspio krstiti u tamnici prije mučeništva. Perpetua je na prsima još imala dojenče te ju je otac poganin svim silama nagovarao, ali uzalud, da se odrekne vjere radi svog djeteta. Felicita je bila u 8. mjesecu trudnoće i u mukama je rodila djevojčicu. «Kad toliko jaučeš u porodu, kako ćeš moći podnijeti muke kad te budu razdirale zvijeri», dobacivao joj je stražar. «Sada trpim ja, a kad budem mučena, u meni će trpjeti Krist koji će mi dati snage», odgovorili mu. Brigu za njezinu kćer preuzme jedna kršćanka. Obje su bačene pred divlje zvijeri i tako završile mučeničku borbu. Njihov dies natalis pada 7. ožujka.

Sveta Suzana

Nije lako identificirati svetu Suzanu (*santa Susanna*) s luka u Eufrazijani jer ih ima nekoliko. I sv. Luka spominje jednu koja je pratila Isusa (8,3), no dvije su bile poznatije u starini. Jedna je iz Palestine, koja je prema romaniziranom izvještaju bila kćи poganskog svećenika Artemija i majke Marte, Hebrejke. Poslije smrti roditelja podijeli imanje siromasima i odluči se za djevičanski život, a da bi se zaštitila od napasnika, oblači mušku odjeću i odluči se za monaški život. Kako još nije bilo ženskih samostana, onako po mušku odjevena, prijava se u muški samostan i bi primljena za monaha kome nadjenu ime Ivan. Živeći u molitvi, radu i strogoj pokori monasi je izaberu za starješinu. Jedna ljubomorna žena ozloglasila «monaha Ivana» da je s njom griješio. Tada, da bi sa sebe skinula klevetu, otkrije svoj identitet. Nakon toga morala je napustiti samostan i dođe u grad Eleuteropolis, gdje je biskup radi nje ne revnosti i svetačkog života zaredi za đakonisu. Bilo je to kraj III. st. kad je zbog svog kršćanskog žara uhvaćena, mučena i u zatvoru umrla. Slavi se 19. rujna.

Druga je Suzana rimska mučenica. Ona je bila kćи svećenika Gabinija, brata pape Gaja. Uočena zbog svoje ljepote, car Dioklecijan htjede da se uda za njegova posinka Maksimijana. Budući da je to odbila,

bi mučena i ubijena u kući rimskog biskupa Gaja. Dies natalis joj pada 11. kolovoza.

Sveta Justina

Premda ima više mučenica tog imena, ovdje je riječ o onoj iz Padove, koja je mučena 304. za Dioklecijanova progonstva. Ona je prikazana na mozaiku tzv. «Corteo delle vergini» u bazilici sv. Apolinara Novog u Raveni, vjerojatno istog autora. U 5. st. ušla je u ambrozijanski misni kanon. Pojedinosti o njenu životu i mučeništvu iz kasnijeg su vremena. Potjecala je iz ugledne padovanske obitelji i kao kršćanki studio joj je Dioklecijanov suvladar Maximijan. Budući da je nije mogao odvratiti od vjere ni na lijepe načine ni na grube, osudi je na smrt i bi ubijena 7. listopada 304. Tijelo joj je bilo pokopano u blizini rimskog kazališta u Padovi. Prvu baziliku izgrađenu njoj u čast u 6. st. uništilo je potres 1117. Kasnije je obnavljana i iz temelja građena nova. Današnja monumentalna bazilika, osma na svijetu po veličini, uglavnom je završena 1587. Svetičino tijelo čuva se u glavnom oltaru bazilike.

Sveti Mauro iz Poreča

Poreč – Colonia Iulia Parentium – važno je središte zapadne Istre u rimsko doba. Smatra se da je već polovicom II. st. u gradu postojala mala kršćanska zajednica koja je krajem III. st. izrasla u jako biskupijsko središte s prvim biskupom sv. Maurom. Njegov historicitet potvrđen je natpisom na kamenoj ploči iz polovice IV. st., kad je njegovo tijelo s prigradskog groblja bilo preneseno u oratorij, prvo javno zdanje porečke Crkve. Na ploči otkrivenoj 1847. čitamo: «Ovo sveto počivalište čuva čisto tijelo svjedoka Maura. Ova prvobitna Crkva obnovljena je njegovim molitvama. Časno je prenesen ovdje gdje je bio biskup i svjedok.» Dok nije pronađena ova ploča, sv. Maura brkali su s istoimenim afričkim monahom mučenim u Rimu te da je njegovo tijelo čudom doputalo u Poreč. Sadržaj spomenute ploče otkrivene još 1840. upotpunjeno je natpisom: «Njegovi pobedoni udovi odsada počivaju unutar zidina ovog grada Poreča» čime se potvrđuje činjenica da je riječ o lokalnom mučeniku. Pored oratorija sagrađenog krajem IV. st. izgrađena je prava trobrodna crkva gdje se čuvalo Maurovo tijelo. Kad je Bizant zauzeo Istru, polovicom VI. st. ta je crkva bila tako derutna, da ju je biskup Eufrazije odlučio srušiti i na istom mjestu sagraditi novu, raskošniju, kojoj se i danas divimo. Na prekrasnom mozaiku u apsidi lijepo se ističe lik i ime sv. Maura u liturgijskom odijelu i s mučenikom palmom. U vrijeme seobe naroda god. 641. papa Ivan IV. (640.–642.), Dalmatinac, poslao je u Dalmaciju i Istru opata Martina da od barbara otku-

pljuje zarobljene kršćane i donese u Rim moći svetih mučenika. Za njih je izgradio posebnu memorijalnu kapelu s do danas sačuvanim mozaikom pored krstionice crkve sv. Ivana Lateranskog. Osim solinskih mučenika tu se ističe lik i natpis našeg mučenika u biskupskom ruhu: S. MAVRVS. Smatra se da je opat Martin u Rim ponio samo dijelove posmrtnih ostataka jer su se, npr. u Splitu (Sv. Dujam) i Poreču, odnosno u Genovi (S. Maur) kontinuirano čuvalo moći svetih mučenika. I kad su Genovežani 1354. nakon pobjede nad Mlečanima ukrali moći Maura, manjkala mu je lubanja, što zacijelo znači da ju je opat Martin bio ponio u Rim.

Nemamo ranijeg izvještaja (passio) o mučeništvu sv. Maura. Martirologij učenog benediktinca Rabana Maura iz IX. st. svetog Maura Porečkog miješa s afričkim monahom mučenim u Rimu u vrijeme cara Numerijana (283./4.). Njih treba svakako razlikovati, premda rimskom monahu dies natalis pada 22. studenoga, a našem samo dan ranije, 21. istog mjeseca. Bit će i to razlogom da su ga poistovjećivali s rimskim mučenikom. Nismo sigurni ni kad je naš sveti Mauro mučen, ali većina drži da je stradao u doba Dioklecijana 304. godine. God. 1247. biskup Pagano od pluteja Eufrazijeva prezbiterija napravi kameni sarkofag i u nj smjesti relikvije Maura i Eleuterija.

Sveti Just/San Giusto

Sv. Just zauzima istaknuto mjesto među istarskim mučenicima i posebno se časti u Trstu. Najstariji izvještaj o njegovu mučeništvu, Passio s. Iusti, datira u IX. st., ali se iz analize teksta i sadržaja može prihvatiti mišljenje novijih autora da je predložak teksta nastao barem u VI. st. »u fazi konsolidacije biskupijskog ustrojstva» Trsta (Reginald Gregoire). Just je rodom iz Akvileje i zbog vjere je mučen i zadavljen u moru kod Trsta. Njegovo je tijelo našao na morskoj obali svećenik Sebastijan i dostoјno ga sahranio nedaleko od mjesta našašća. U darovnici kralja Berengaria iz 911. god. govori se o svetoj tršćanskoj crkvi koja je izgrađena u čast preslavnog mučenika Justa. U diplomi cara Henrika III. iz 1140. veli se da sv. Just tjelesno počiva u tršćanskoj katedrali. Problem je jedino što tršćanskog Justa ne nalazimo u starim martirologijima. No, arheološki nalazi prigradske bazilike mučenika potvrđuju stalnu predaju tršćanskih mučenika bar od V. st. Sv. Just je štovan i drugdje u Istri. Njegov dies natalis pada 2. studenoga, ali se slavi dan kasnije zbog Dušnog dana. U Labinu mu je posvećena stara župna crkva, a jedna njegova crkva nalazila se i na Poreštini.

Čabrunići (župa Svetvinčenat)

PRIPREME ZA IZGRADNJU ZNAMEN- KAPELICE BL. MIROSLAVA BULEŠIĆA

Ususret beatifikaciji služe Božjega Miroslava Bulešića, u njegovu rođnom selu Čabrunićima, osnovan je, unutar Udruge mještana "Lakanova", odbor za izgradnju znamen-kapelice prema danom stručnom nacrtu. Kapelica s likom bl. Miroslava bila bi originalnog, upečatljivog i znakovitog izgleda: nalazila bi se usred sela, nedaleko željezničke pruge i okrenuta prema Blaženikovoj kući. Pristup bi joj bio po kamenim stubama, a visina s ukomponiranim monumentalnim kamenim križem dosezala bi gotovo 4 metra.

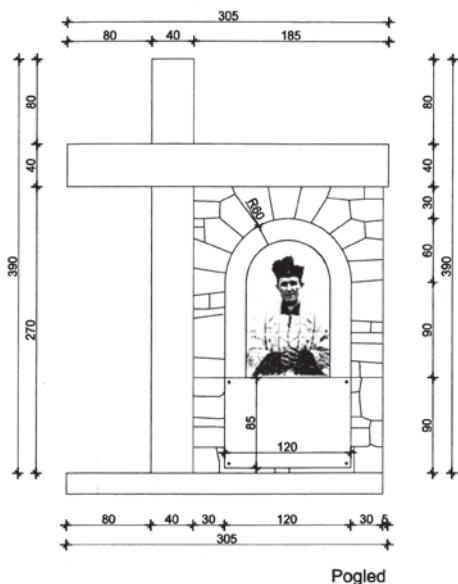
Nakon što se dobilo suglasnost župe, općine i HŽ-a, započelo se prikupljati potrebna novčana sredstva, odnosno donacije.

Iznos je projekta 136 850 kuna, a još nedostaje oko 60 000 kuna.

Mještani se nadaju da će, uz pripomoć štovatelja bl. Miroslava Bulešića, ova jedinstvena i ne samo za selo Čabruniće značajna znamen-kapelica, kao spomen na njegovu nedavnu beatifikaciju i kao poticaj na njegovo daljnje štovanje, biti što prije izgrađena. (Antun Milovan)

Broj žiro računa otvorenog kod Zagrebačke banke:

IBAN: HR3823600001102356768

Vozočašće po otoku Krku

KRK, 22. 9. 2013. Župni zbor iz Svetе Nedelje odlučio je proslaviti 15. obljetnicu svoga postojanja i djelovanja vozocašćem po otoku Krku. Posjetili su otočić Košljun, katedralu u samom gradu Krku, crkvu sv. Lucije u Jurandvoru (poznatoj po znamenitoj Bašćanskoj ploči, o kojoj su odgledali izvanredno kvalitetan, studijski CD) te hodočasničko svetište Majke Božje Goričke. U svetištu je vlc. Blaž Bošnjaković, donedavni duhovnik zbara, predvodio sv. misu za koju je rekao da "budući da nemamo publike, sada ćemo stvarno pjevati upravo Gospodu i za Gospoda te za svoju duhovnu izgradnju." Nastavio je govoriti o smislu župnog pjevačkog zbara za župu, ali i za same pjevače, o duhu koji ima vladati u njima, o odnosima koji često druge "tjeraju" iz zbara, o potrebi izgrađivanja zajedništva, o potrebi govorenja onoga što i kada koga od njih muči u radu zbara i u odnosima unutar njega. Govorio je o nužnosti produhovljenosti članova zbara, kao i o potrebi produhovljenosti njihova djelovanja, o nužnosti izgradnje međusobnog zajedništva, praštanja, pitanja da "ti se oprosti" i davanja oprosta kad si zamoljen za oprost, a ne samo šutke prijeći preko izvjesne nelagode. Tek će tako moći održati svoje zajedništvo i djelovanje unatoč objektivnih poteškoća.

„Ustrajte, župljanimi i sebi na korist, Bogu na čast!“ – završio je. Potom je slijedilo razgledanje Baške. Kako ih je u Jurandvoru lijepo primio i počastio, tako ih je načelnik Toni Juranić istom srdačnošću proveo "gradom s najlepšom plažom". (L/BiB)

Nedjelja zahvale za plodove zemlje

KRINGA Vjernici župe sv. Petra i Pavla u Kringi, 3. studenog 2013. na sv. misi u 11 sati zahvalili su Bogu za plodove zemlje koje su ove godine milošću Božjom primili. Misu je predslavio župnik Stipan Bošnjak koji je na kraju mise blagoslovio plodove zemlje. Svojim su pjevanjem misu uveličali mladi ove župe. Tim je nastupom župa duhovno obogaćena, a mladi su se uključili u duhovni rast svoje župe. (L)

ISPRIKA I ZAHVALA

Na svečanom euharistijskom slavlju 28. rujna 2013. u pulskoj Areni povodom beatifikacije sluge Božjega Miroslava Bulešića svoj su značajan doprinos dali i pjevači ŽUPNOG ZBORA iz STAROG PAZINA. Nenamjerno su izostavljeni u nabranjanju župnih zborova koji su sudjelovali na tom velikom događaju za Crkvu u Hrvata. Ovom im prilikom još jedanput zahvaljujemo što su bili dio „velikog zbara“ koji je prekrasnim i snažnim pjevanjem ovaj događaj učinio još uvrišenijim. (L)

Poštovane i drage obitelji!

Ušli smo u godinu u kojoj se organizira OBITELJSKI BISKUPIJSKI DAN, po svim nad/biskupijama diljem Hrvatske, tako i kod nas, u Svetvinčentu 17. svibnja 2014. (subota, u popodnevnim satima). Imamo zato i mjesecne susrete u promicanju KVALITETE BRAKA I USPJEŠNOSTI OBITELJI, kako je bilo na početku. Susreti će se održavati u Pazinskom kolegiju za sve koji žele u tome napredovati i drugima pomoći. Susrete organiziramo zadnje subote u mjesecu u 10 sati, a omogućeno je i čuvanje djece. Naš prvi susret bit će u subotu 30. studenog 2013., 10 – 13,30 sati, a vodi ga gosp. Petar Krešimir Hodžić, voditelj nacionalnog ureda HBK-a iz Zagreba.

DOBRO DOŠLI!

Organizator: Vijeće za pastoral obitelji i duhovnost laika
Obiteljska udruga Centar „Nazaret“

Jože: Eko ga i martinšćak na kraju, kumpare moj. Mošt se je privrga u vino. Si pritočja vino i vrga ga na čisto, kako se uža reći!?

Zvane: Da, kumpare moj. Ne samo pritočja, nego i krstija kako ča užaju judi na već kraji za Martinju. Lipe su i vesele te naše stare navadve.

Jože: Raskantana je bila naša draga Istra ovega miseca, pod zaštitom svete Cecilije, na susreti crikvenih zbori po dekanati. Onor je bilo slušati tolike majne glase di veselo i složno kroz kantanje daju slavu Bogu.

Zvane: Pasiva to vrime. Mi se pra da vrime gre sve brže, kako da smo na pozdolici i da smo se razletili. Kaj mlađi tići.

Jože: Sad kad si spomenuje tiće, znaš da san bija na vnoj izložbi tići u Vodnjanu. Ma divota za viti deboto tristo fozi tići na jenen kupu. Za ne verovati...

Zvane: Ben, ja san se u isto vrime z nevodon zaletija do Motovuna na festival ud terana i tartuf TE-TA.. Kako san ja tamo vidija, ne cedimo mi naš teran. Trdo držimo. Naši susedi su učinili kunfužjon; gambijali teran za refoško. Stvari triba vrči na čisto. Viti šćeto i dreto ča je di i ča je čigovo. Nis prova tartufe, ma san jedan drugi domaći špečalitet – fritule na kućarini u zavajonu s teranon. Domislja san se kako mi je mati kad san bija mići katerkad prontala zavajon za riforce. Vaje bi mi bili rumeniji ubrazi.

Jože: Drio mota se ne zgubiš, brajne. Se kapiš ča je dobro i korisno.

Zvane: A to ča mišaju z cirilicon u gradu heroju Vukovaru ne znan koliko je korisno... Eli to motačanje z referendumom za fameju. Bi stili niki certi, ki kroje vlas i sole pamet, hitati prah u voči e da se ne bi vidile bitne stvari.

Moj nono je zna nike bote zaganati, kad bi ča pošlo štrambo, da sliper ne porta magla.

Jože: Dobro je znano - na potpisivanje za referendum da se u Ustav Hrvatske vrže da je brak zajednica muža i žene u veliken su se broju udazvali i u našoj biškupiji. Triba poštivati voju velike većine judi, če ne!? Za nas krstjane je vajk bilo i če ustati, da su nan roditelji utac i mat!

Zvane: Lipi Boh moj, tr to je pitanje općega dobra, kako se stručno reče. Da bimo si štabelili za čovika i ovo društvo dobre fundamente i siguru budućnost. A za to je, meni se pra, Lipa naša udoprta hiža za sve dobromirne i jušte jude, ma ud kud bili i došli, skroz ud Savudrije, do Boke Kotorske i do Vukovara.

Jože: Stešo su se stvari dobro posložile osavnajstega novembra kada je kolona pijeteta, zafale i sićanja na vne ki su sve dali za ovu hrvacku grudu, za ovi kus najlipje zemje, dostojanstveno pošla kroz Vukovar. Vidimo da dobro more biti i dobro se more učiniti za složno skupa živiti.

Zvane: Nič bez sloge.

Jože: A sloga je od Boga.

Zvane: Eko nas za koji dan na kraju Godine vire.

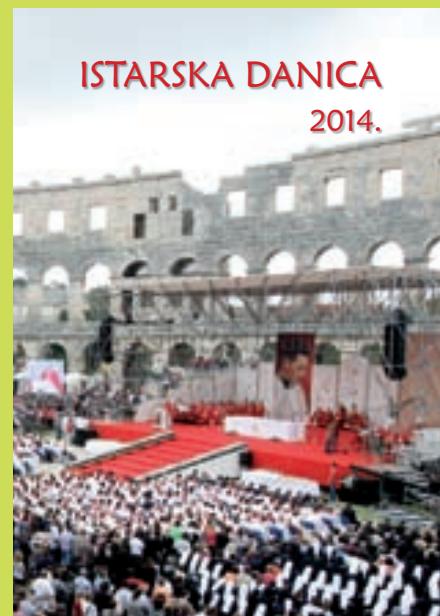
Jože: Čuda dobrega i vridnega se je imati to lito dan.

Zvane: Tuka nas pojti u novo došaće.

Jože: Dovidova, kumpare!

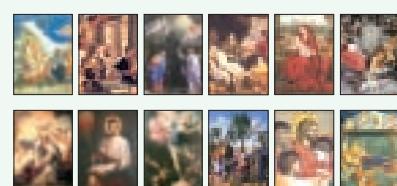
Zvane: Dovidova i kuraja, kumpare!

Jeste li nabavili novu Danicu i katolički kalendar?

KATOLIČKI KALENDAR 2014.

Dobra ruka
N.N. Pazin, 250,00 kn

Radio Istra
Ulica 96, 5 - Posta 18, 0 - Novi Vinodolski - Broj: 97, 9
Umag 107, 3 - Rabac 92, 9 - Peroj 98, 3

KAP ZA DOBAR DAN
duhovna misao za bolji početak dana
- od ponedjeljka do subote u 06:30

PUTEVIMA VJERE
- srednja vjerska emisija
- petkom u 17:04

SUSRET S IZVOROM
- komentar nedjeljnog Evangelija
- nedjeljom u 8:30

Jurje Daberkova 4, Pazin - tel: 052/ 48 77 11
www.radiostvista.hr

Izдавачka kuća JOSIP TURČINOVÍ d.o.o., Pazin,
narudžbe tel. 052/ 624 342
Prodavaonice:
PAZIN, A. Kalca 2, tel. 052/ 621 082
PULA, Danteov trg 1, tel. 052/ 216 498

HUMANITARNI KONCERT ZA CARITAS POREČKE I PULSKE BISKUPIJE “ISTRABULEŠIĆU”

ZA POTREBE DJECE U ISTARSKOJ ŽUPANIJI OBOLJELE OD AUTIZMA

PRODAJA ULAZNICA U SVIM ŽUPAMA PO ISTRI
I NA DAN KONCERTA NA BLAGAJNI SPORTSKE
DVORANE PAZINSKOG KOLEGIJA
CIJENA ULAZNICE 30 KUNA
KUPNJOM ULAZNICE POMAŽETE CARITASU
POREČKE I PULSKE BISKUPIJE

PAZIN, 21. 12. 2013.
sportska dvorana Pazinskog kolegija

NASTUPAJU: BRUNO KRAJCAR, DANIEL NAČINOVIC, NADA GALANT, STEFANI
KRIŽANAC, KUD „SAVIČENTA“, ZORAN TOMAIĆ, Klapa „MOTOVUN“,
GIANLUCA DRAGUZET, NIKOLINA KUHAR, IVAN BOTTEZAR, MARIO LIPOVŠEK
– BATTIFIACA, ALEN VITASOVIĆ, VS „ROŽICE“, ZBOR PAZINSKOG KOLEGIJA, ŽVS
„LANIŠĆE“, IVAN LUCH, ZDRUŽENI CRKVENI ZBOR UMAG-TRVIŽ-STARI PAZIN

Početak u 17 sati